

Türk Mason
DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Masonluk — Müzik (Asım Doğan) 2446

Tabiatte yaradılış (Cemal Kıpçak) 2463

İdealizm (N. E. Olcay) 2477

Bodrum Abidesi (V. N. Sünkitay) 2485

Avrupada Franmasonluğun inkişafı (Faiz Poroy) 2489

Mesul müdürü : Hamit Ören
İdare yeri : Tepebaşı No. 111 — İstanbul
Nüshası : 125 Kuruş
Yıllık abone : 5 Lira
Basıldığı yer : Kulen Basımevi - Galata

Revue Maçonique
Adresse : Tepebaşı No. 111, İstanbul

İstanbul 30 Nisan 1962

TÜRK MASON DERGİSİ

Türkiye Mason Derneği tarafından üç ayda bir neşrolunur

Yıl : 12 ★ İstanbul, Nisan 1962 ★ Sayı : 46

Muhtelif memleketlerdeki Mason teşkilâtı, müşterek gayede ve idealde birleşme bakımından üniversel, fakat herbiri kendi memleketi bünyesinde tamamiyle müstakil, millî bir müessesedir.

MASONLUK - MÜZİK

Beethoven ve Dokuzuncu Senfoni

★ Asım DOĞAN ★

" Elden gelen bütün iyiliği yapmak, Hürriyeti her şeyden üstün olarak sevmek; ve bir Krallığın tacı, tahtı bahasına bile olsa hakikate kat'iyyen ihanet etmemek " 1792 yılında (22 yaşında iken) bir defterde kendi kendisini böylece tasvir etmiş olan Beethoven kısa boylu, iri yapılı, kalın boyunlu, Atletik vücutlu idi; geniş yüzü tuğlanın kırmızı rengindeydi. Yalnız hayatının sonlarına doğru, bilhassa kışın kırlardan uzak kaldığı zaman, cildi, mariz, sarımtırak olurdu. Alnı kudretli ve ileri doğru bir çıkıntı teşkil ediyordu. Saçları sonderece siyah ve hiç tarak yüzü görmemiş denecek kadar sık ve kabarıktı. Gözleri fevkalade bir kuvvetle parlıyor ve onu gören herkese tesir ediyordu. Fakat çoğu bu gözlerin rengindeki nüans üzerinde aldandılar. Esmer ve terajik bir yüzde ve hatta bir parıltı ile yandıkları için onların siyah renkte olduğu zan edildi, halbuki öyle değildi. Bu gözler mavi, küçük ve gayet derine gömülü idiler. İhtiras, yahut tehevvür anlarında ansızın açılıyor, hayret verici bir durgunlukla bütün düşündüklerini aks ettirerek yuvaları içinde dönüyorlardı; Burun kısa ve kare biçimindeydi, genişti, bir Arslan burnunu andırıyordu. Ağız narindi, fakat alt dudak üstekine nazaran daha fazla ileri olmak meylini gösteriyordu. İnsana korku veren çeneler cevizleri param parça edecek kadar kuvvetli idi. Çenede sağ tarafa kaçmış derin bir çukur, yüze görülmedik bir tenazırsızlık veriyordu. Moscheles " iyi bir tebessümü' ekseriya sevimli ve teşvik edici bir hali vardı " der. Buna karşılık kahkahalı gülüşü nahoş, şiddetli ve ihtilâçlı idi, zaten pek kısa sü-

rüyordu. Neş'eye alışmamış olan bir insanın gülüşü. Onun itiyadı olan hal melankoli, "tedavisi kabilolmayan bir hüzün" hali idi. 1825 de Rellstab'da "onun tatlı gözlerini ve taşıdıkları elem verici ıztırabı,, görünce, kendini ağlamaktan menetmek için bütün kuvvetini sarf etmeğe ihtiyaç duyduğunu" söyler. Bir sene sonra Braun Von Braunthal bir birahanede rastlıyor, bir köşeye oturmuş, uzun bir pipo içmektedir. Ölümün yaklaşmasile gittikçe adet edinmeğe başladığı veçhile, gözleri kapalıdır. Bir dost kendisine hitap ediyor, buna karşı o hazin hazin gülüyor. Cebinden küçük bir konuşma defteri çıkarıyor; çok defa sağır insanların itiyat edindiği ince bir sesle kendisinden sorulmak istenen şeyin buraya yazılmasını söylüyor. Gerek hazırlıksız bir anda kendisini yakalayan anı ilham nöbetlerinde, gerekse Piyano başında yanına gelindiği vakit, çehresi başka bir şekil alıyordu. Bu vecid hali bazan kendisine sokakta geliyor ve geçenleri bile hayretler içinde bırakıyordu.

Başlayınca yüzünün adaleleri yuvalarından fırlıyor, damarlar şişiyordu, ve hatta gözler iki misli daha korkunç oluyor, ağız titriyordu, kendisinde çağırdığı cin ve şeytanlar tarafından mağlup edilen bir büyücü hali vardı. Tıpkı Şekspir'in bir kahramanı gibi idi. Bu kahramanın adını Julius Benedict söylüyor : Kral Lear.

Şöylece portresini çizdiğimiz Ludwing Van Beethoven 1770 yılı Aralık ayının 16 ncı günü Kolonya civarındaki Bonn şehrinde Ren sokağında 384 numaralı fakir bir evinin sefil bir köşesinde doğdu. Ailesi aslen Flamandı. Büyük babası 1733 de Bonn'da yerleşmişti, Şantör ve orkestra şefi idi. Babası Johann'da Bonn şehrinde Kolonya Prensinin kilisesinde Tenörlük yapıyordu. 1768 yılında bir aşçının kızı olan Marie Madeleine Kéwerich ilk kocasından dul kaldıktan sonra Beethoven'in babasile evlenmişti. Marie güzeli ihtirasla seven temiz yürekli bir kadındı.

Bunların dört çocuğu oldu ve üçü yaşadı; Nicolas, Garl ve Ludwig... Beethoven bir çocuğun tahsil hayatına atılabilmek için muhtaç olduğu samimî aile şefkât ve muhabbeti aslâ tatmadı. Babası Johann kaba ve Alkolik bir adamdı. Evde kavga ve gürültü hiç eksik değildi. Küçük iken aldığı bu ihmalkâr terbiye Beethovenin bütün hayatında tesirini gösterdi. Zaten fıtraten inatcı ve isyankâr olan küçük san'atkâr, bed-tınet ve ayyaş bir babanın verdiği kötü misallerle büsbütün haşin bir hal almıştı. Halbuki Mozart bu hususta daha talihli çıkmış, sıcak ve tatlı bir aile muhiti içinde kendisini derhal ve kolaylıkla san'atın ateşine atıvermişti. Beethoven dört yaşına gelince babası, on sene evvel mini mini Mozartla hemşiresinin bütün Avrupada konserler vererek para ve şöhrete gark edildiklerini hatırladı. O da oğlunu böyle yetiştirirse fena olmayacaktı. Mini mini bir Artistin babası olmak çok kârlı bir işdi. Bu sayede bol bol para kazanacak, içki parasını da düşünmeyecekti. Bu neş'e ile oğlunu çağırdı, Piyanonun başına oturttu "sen Artist olacaksın" dedi. İlk günlerde Beethoven musiki öğrenmek için ufak bir meyl bile göstermiyordu. Bunun için babası çocuğu piyano iskemlesine bağladı ve çalışmadığı takdirde ac ve susuz bırakacağını söyleyerek tehdit etti; diğer bir vesile ile de bir kaç sopa attı. Oğlunun musiki istidadını erkenden meydana çıkarmak için kendisi çok ağır ve dayanılmaz bir çalışmaya zorlamıştı. Beethovenden başka her hangi bir çocuk, bu kadar baskı karşısında musikiden büsbütün sovurdu. Son derece sefil olan ailenin hayatı tabii olarak o nisbette kederli ve neşesizdi. İptidadaki nefretinin aksine olarak Beethofen bir sene sonra musikiye şiddetli surette bağlanmıştı. Fakat bir az sonra babasının hiç beklemediği bir vaziyet hadis olldu. Lakin şimdi artık kendi kudreti ders vermeğe kâfi gelmiyordu, çünki talebe muallimi geçmişti. Dokuz yaşına geldiği zaman Mozart, Yaydn ve Clementi gibi bestecilerin eserlerini ya-

şından beklenmeyecek bir maharetle çalıyordu. Babasından sonra Christian Gottlop Neefe Beethovene ders verdi. Piyanodan başka Org, Keman ve Alto çalmasını da öğrendi. Onbir yaşında Orkestra da Keman çalmağa başladı. Onüç yaşında Bonn Kilisesi Orgculuğuna tayin edildi. Bu suretle ailesi azçok maddi müzayakadan kurtulmuş bulunuyordu. Bu esnada henüz Armoni ve Kontrpuvan ilimlerinden haberdar olmadığı halde eserler bile yazmağa başlamış, bu meyanda üç Sonat'ı muvaffakiyet kazanarak tabettirilmişti. Zikredilen kiliseye intisapla beraber Beethoven Bonn şehrinin musiki hayatına da dahil oluyordu. Kendisi prensin sarayına kabul edilmişti. Hususi meclislere Beethoveni de çağırırlar ve orada hazır bulunanların mizaç ve tabiatlarını musigi ile tasvir ederdi. Muallimi Neefe Beethoveni büyük Bach'ın, Clavecin bien tempérésile, Clementi'nin ve Carl - Philipp - Emanuel Bach'ın sonatlarına çalıştırıyordu. Beethofenin üslubu bu üstadların tesiri altında teşekküle başladı.

Bon şehrinde oturan dul ve kibar bir kadın olan Kontes Breuning küçük Beethoveni himayesine aldı, orada Kontesin çocuklarına piyano dersi verir ve hakikî bir evlat gibi pek müşfik muamele görürdü. Muzik dersi bittikten sonra çocuklarla birlikte çalışma masasına oturur ve talebelerile beraber diğer derslere çalışırdı. Beethoven, ilk tahsili hemen, kâmilen ihmal edildiği cihetle pek az okur, yazar, fakat hesap bilmezdi. Hatta bir gün 13 ve 24 rakkamlarını birbirlerile çarpmak lazım gelince 13 tane 24 ü altalta yazmak suretile neticeyi bulabilmişti. Beethoven küçüklüğünde iki emelin esiri idi. Mozart ve Hayd'nin talebesi olmak. Bu iki Üstadı derin ve giyabi bir hürmetle sever ve mamafi günün birinde onlardan daha büyük bir San'atkâr olacağını hatır ve hayalinden bile geçirmezdi. Nihayet 1787 senesi baharında (17 yaşında iken) bu arzusuna kısmen muvaffak oldu. Hamil olduğu kıymetli tavsiyelerle Viyana'ya gitti. Mozart'la görüştüğü zaman çal-

dığı bir müzik parçası Üstadın üzerinde pek fazla bir tesir yapmadı. Bunu müteakip oldukça müşkül bir temi fevkalade bir suhulet ve belagatle genişletivermesi Mozartın gözlerini açmağa kâfi gelmişti. Orada bulunanlara : "Dikkat ediniz, gelecekte bütün Dünya bu çocuktan bahsedecektir." dedi... Bu, Mozartla ilk ve son görüşme oldu. Babasından gelen bir mektupta Annesinin ağır surette hasta olması dolayısile hemen hareket etmesi bildiriliyordu. Bonn'a döndüğü zaman annesini ölüm döşeğinde veremin son devresinde buldu. Kadıncağız ancak bir kaç gün daha yaşadıktan sonra vefat etti. Bu ölüm, henüz çocuk addedilecek kadar küçük olan Beethoveni sarstı. etrafında derin bir boşluk açılmıştı. Bilhassa serhoş babasının da artık büsbütün işi azıtması dolayısile Beethoven evin bütün ağırlığının kendi üzerine çöktüğünü hisetmişti. Kendisi o esnada vücutca pek iyi halde değildi. Bedenî zâfile dahasının kudreti arasındaki nisbetsiz farka kızıyor, her gün bir lokma ekmek parası kazanmak için manasız bir surette çalışma mecburiyeti karşısında isyan ediyordu. Yalnız Viyana'dan avdetinden sonra tekrar devam etmeğe başladığı Madam Breuning'in evinde bermutad pek müşfik bir muamele görmesi onu azçok müteselli ediyordu. Mamafi yukarıda da söylediğimiz gibi noksan bir aile terbiyesi alan Beethoven haşin ve sert bir tabiat sahibi idi. Bazan bu lutufkâr aileden gördüğü çok samimî muameleyi bile unutur, bir kelime, bir işaret hiçten bir sebeple kızar, köpürürdü, artık hiddetine payan yoktu. O zaman hiddetinin geçmesi beklenir, talebesi olan Matmazel Eleonora bir tarafa kaçar, saklanır, Madam Breuning işitmemiş gibi bir hal alırdı; Fırtına geçtikten sonra yaptığına pişiman olan küçük Mualîim, derin bir nedamet duyar, ağlardı. Beethovenin bu sert ve inatcı tabiatına bir çok misaller vardır : Bir gün keman çalarken tavandan bir örümcek sarkmış ve kemanın bir az yukarısında durarak dinlemeğe başlamış. Buna dikkat eden annesi hay-

vanı ezip öldürüvermiş. Beethoven zavallı örümceğin böyle lüzumsuz yere öldürülmesine o kadar kızmışki elindeki kemanı duvara vurunca param parça etmiştir.

Londraya gitmek üzere ilk defa Bonn şehrinden geçen Üstad Haydn'a Beethoven'i Joseph'in ölümü münasebetile yazdığı bir Kantat'ı göstermiş ve hararetli tebriklere mazhar olmuştur. Haydn kendisine :— "tahsilinizi derinleştirmek laâzımdır. Viyanaya geliniz, ben sizin hocanız olurum." dedi. 1792 de ikinci def'a Viyanaya giden Beethoven Haydn'ı bularak ders almağa başladı. Fakat maalesef, hoca ile talebe arasındaki samimî rabıta pek kısa bir zamanda bozuluverdi. Dehasından emin ve kazandığı muvaffakiyetlerle magrur olan Haydn, derslerde kendisine vaki olacak en küçük bir itiraza bile tahammül edemiyor, sözlerinin hemen kabul ve tatbik edilmemesine fena halde kızıyordu. Diğer taraftan büsbütün başka bir yaradılışta olan genç Beethoven, şahsi düşüncelerini ısrarla müdafaa ediyor, kaide felan tanımıyor, fikirlerini birer prensip gibi hocasına kabul ettirmek istiyordu. Haydn bu inatcı talebesine "Koca Moğol" adını takmıştı. Bununla beraber dersler kavgalı gürültülü bir şekilde iki sene devam etti. Haydn tekrar Londraya gittikten sonra Alebreehthsberger adında âlim ve selahiyettar bir kontrpuvancı Beethoven'e muallim oldu. Ayni zamanda İtalyalı Antonio Salieri, de (1750 - 1825) kezalik Beethovene teganni tekniği dersleri veriyordu. Hulasa genç dâhî 1802 senesine kadar bu suretle muhtelif muallimlerden ders aldı. Kırk yaşına geldiği zaman bile hala kitaplardan başını kaldırmıyordu. Bundan anlaşılır ki Beethoven san'at sahasında öğrendiklerinin kifayetine kani değildi.

Beethovenin üç muhtelif üslubu olduğu hakkındaki fikir bir çok tartışmalara sebep olmuştur. Şurası da muhakkakdır ki Beethoven, sabit ve belli devirlerde birdenbire iki def'a üslup değiştirmemiştir; dahası hiç durma-

dan gelişmiştir. Hatta daha ilk eserlerinde bulunan bazı şiveler, Ritmler, melodi şekilleri en son eserlerinde de göze çarpar Beethoven daima Beethovendir. Bununla beraber şurası da muhakkakdır ki hiç bir besteci Beethoven kadar değişmemiş, boyuna yenileşmemiştir. Bu itibarla Beethovenin eserlerini bıçakla keser gibi çeşitli zümrelere ayırmak doğru olmamakla beraber dehasının değişmelerini gösteren başlıca merhaleleri belirtmek mümkündür.

Beethovenin birinci üslubu Hayden ve Mozart geleneğine bağlıdır. Bu gelenekten ayrılmaya cesaret edemiyor, daha ziyade harcıâlem ve parlak musiki yazıyor. Bu ilk üslupta hoşa gitmek, kendini başkalarına begendirmek arzusu hakimdir. Musikinin tamamile bir zevk ve eğlence vasıtası olduğu hakkındaki görüşlere o da kapılmışdır. Bununla beraber bu devirlerde vücuda getirdiği bazı eserlerde ve bilhassa yalnız piyano için yazdığı sonat'larda (Op. 10 No. 1 - 2) Beethoven ciddi ve ağır başlıdır. Modaya karşı iltifatı yoktur. Bu eserlerini sırf kendisi için yazmış, coşkun ilhamlarına, yaratıcı hayaline serbest bir akış vermiştir.

1796 da Beethoven hayata karşı pek nikbindi " cesaret " diyordu. " vücudumun zafına mukabil deham galip gelecektir. İşte 26 yaşındayım. Hatta bu sene zarfında büyük bir adam olarak tanınmalıyım." ayni sene içerisinde Almanyanın muhtelif şehirlerinde Artistik bir dolaşma yaptı. Berlinde üçüncü Guillome'dan içi altın dolu bir sigara tabakası hediye aldı.

Almanyadan dönüşünde kulaklarında garip bir uğultular his etmeğe başladı, kendi kendine sebebini araştırdı, sıcak yaz günlerinde saatlerce yol yürürken başını soğuk suya daldırmıştı. " Besbelli tedbirsizlikten olacak " diye düşündü. Fakat günler geçtikçe etrafındaki gürültüler ve sesler hafifleşiyordu. Artık anlamıştı. Çocukluğunda geçirdiği bir kaç hastalık veya meçhul ve irsi arı-

zalar tesirini göstermeğe başlıyordu. Beethoven bundan derin bir elem duydu. Bermutat salonlarda isbatı vücut etmekle beraber eski şakrak neş'esi hiç yoktu. Ekseriya sorulan sualleri duyamadığı için cevap veremiyordu. Bu defa sual kendisini sarsmak suretile tekrar edilince "Affedersiniz, dalgındım" diyerek özür dilerdi. Mamafi bu dalgınlık gün geçtikçe artıyordu, nereden geldiği bilinmeyen bu derdin düşüncesile geçen meyus ve ümitsiz gecelerin sabahında muhtelif doktorlara gider, derdine çare arardı. Bu doktorların bir kısmı hastalığı iltihabı em'aya atfeder, bazıları mukavvi ilâçlar verir, diğer bir kısmı da Bademyağı tavsiye ederdi. Hulasa hiç bir Doktor, hiç bir kimse bu hastalığı anlayıp tedavi edemedi. Bunun üzerine Beethoven kendi kendini iyi etmeğe kalkıştı ve şiddetli bir tedavi tarzının lüzumuna kail olarak soğuk su banyosu yapmağa başladı. Bu hal vaziyeti daha vahim bir şekle sokmaktan başka netice vermedi. Mamafi bir taraftan derdile uğraşmakla beraber diğer taraftan eserler vücuda getirmekten de geri kalmıyordu. Hatta şayanı dikkattir ki Beethoven, en büyük ve en güzel güzide eserlerini bedenen en fazla malul ve muztarip bulunduğu devirlerde yazmıştır.

Richard Wagner (1913 - 1883) ve Chopenhaver gibi zevat bu sağırlığı Beethovenin sanat sahasında sebebi halas ve necatı addederler; çünki ancak bu suretledir ki Beethoven harici alemin gürültülerile olan rabıtasını kesmiş ve münhasıran ruhunun ilhamlarını dinlemiştir. Bu sağırlık Beethoveni uzun müddet muztarip etti. İlk zamanlarda en yakın dostlarına bile bu derdini söylemekten çekiniyordu. Düşünelim bir kerre, kör bir Ressam tasavvur etmek ne kadar müşkül ise sağır bir müzisyen tasavvur etmek de o kadar fecidir. Ona en acı gelen şey, karşısındakilerin, sözlerini işittirmek için, yüksek sesle bağıra bağıra konuşmaları idi; fakat 1801 de artık sırrını saklayamayarak Doktor Wegeler ve rahip Amenda'ya açtı.

Derin bir bedbahtlık duyuyor, varlığına lanet ediyordu. "Taliimle uğraşıp yenmek istiyorum. Fakat bazan Tanrının en zavallı ve sefil bir mahluku olduğumu his ettiren meyus ve ümitsiz dakikalar da oluyor" diyordu. Bu ruh haleti gözönüne alınırsa, o devirde Piyano için yazdığı Sonat'larındaki, Adagio'larındaki yeisli ve üzgün ifadelerin manası ve sebebi daha iyi anlaşılır.

Beethovenin sağırlıktan başka büyük ıztırapları da vardı. Doktor Welgeler Beethoveni bir dakika bile kalp ihtiraslarından ve şiddetli heyecanlardan uzak görmediğini ve bu ihtirasların daima elem verici şeyler olduğunu söyler, Beethoven kâh kuvvetli bir ümide, kâh yei'se ve ümitsizliğe kapılırdı. Bu birbirine zıd duygu ve heyecanlar hiç şüphesiz kendisi için kuvvetli birer ilham kaynağı olmuştur. Gönül acısı ona meşhur Heiligenstadt vasiyetnamesini yazdırdı. Bu vasiyetnamede Beethoven yüreğinin acısını insanlara, tabiata ve Tanrıya karşı haykırır. Mamafi çok temiz ve pek saf kalpli olan üyük san'atkâr kimseye fenalık yapabilecek bir yaradılışda değildi. Onun nazarında aşk, maddi zevklerden çok farklı en temiz bir hisdi. Başkalarına yardım onda en yüksek mertebeye varmıştı. Bilhassa düşkün müzisiyenlere yardım en büyük zevki idi. " Cebimde para, vücudumda kuvvet varken hiç bir dostumun sıkıntı çekmesine tahammül edemem " derdi. Bu derin ye'is ve ümitsizlikten kendisini yine topladı. Kudretli bünyesi, dayanıklı tabiatı onu, ye'isden ve ümitsizlikden ziyade didinmeye ve uğraşmaya sevk ediyordu. Wegeler'e yazdığı bir mektupta şöyle diyor. " Evet, Gençliğimin henüz başlamakda olduğunu his ediyorum. Anlatabilmekten aciz bulunduğum gayeye doğru her gün bir az daha yaklaşmakta olduğumu görüyorum. Talih ve alınyazısı denilen şeyi gırtlağından yakalamak isterim. Bu talih beni hiç bir zaman baş ve boyun eğmeğe mecbur edemeyecektir." Bu birbirini kovalayan nikbinlik ve bedbinlik duygularının akislerini Piyano için yazdığı sonat'-

larda görmek mümkündür. Beethoven en gizli ve en içten duygularını piyanoya tevdi etmiştir. Piyano için do minör sonat ve Kreutzer sonatı ve dinî Lied'leri bu devirde yazmıştır.

1803 de bestelediği ikinci senfonisinde buhrandan kurtulduğu ve yaşamak isteğinin, neş'enin elemlerinden üstün olduğu görülür. Beethovenin bu devre ait eserlerinde marş ve şavaş ritmlerine rastlanır. Bu Savaşçıl musiki o devrin olaylarından mülhemdi; Fransız ihtilali Viyanaya yaklaşıyordu. Üstadın sırdaşı olan Schindler şöyle der: "Beethoven Cumhuriyet ilkelerini severdi. Milletin bağımsızlığına ve hudutsuz hürriyetine taraftardı. Herkesin Hükûmet İdaresine iştirakini, Fransanın her tarafda takdir ve taklit edilmesini isterdi. Napoleon Bonaparte'in bunu başarabileceği ve bu suretle insanlığın saadet temellerini atabileceği ümidinde idi." Kafası bu fikirlerle o kadar dolgun ve doygun idi ki bu husus için "Bonaparte" adlı üçüncü senfonisini yazdı. Eserin yazılması sona erdiği sırada Napolyonun tac geyerek kendini İmparator ilân ettiğini duydu ve " Ya! buda alelade bir adammış " diyerek evvelce "Napolyon" adına yazmış olduğu ittihaf yasızlığına ve hudutsuz hürriyetine taraftardı. Herkesin celtmeğe mahsus kahramanlık senfonisi" sözlerini yazdı ve bu senfoni Heroique'le beraber Beethovenin ikinci üslubu da kurulmuş oldu. Eroica senfoninin ilk çalınışından sonra Beethoven Fidelio adlı biricik operasını yazmağa koyuldu. Bu opera 1805 yılı Kasım ayında Fransız subaylarının önünde temsil edildi ve çok soğuk karşılandı. Hayatının en acı bir facıası da bu Fidelio operasının 1822 deki bir tekrarı esnasında vaki oldu. Beethovenin talebesi ve dostu olan Schindler tarafından hikâye edilen bu vak'ayı insan derin bir merhamet hissi duymadan okuyamaz. " Beethoven, Fidelio operasının şefliğini bizzat idare etmek istedi, daha ilk perdeden itibaren kendisinin sahne üzerinde söylenenleri hiç işitmediği anlaşılıyordu.

Tempoyu hayli ağırlaştırıyor ve Orkestra onun değeneğine göre çalmağa çalışırken sahnede Artistler bilakis tempoyu istedikleri gibi hızlandırıyorlardı. Bundan umumi bir karışıklık hasıl oldu. Orkestranın asıl şefi olan Umlauf sebep söylemeden bir kaç dakika istirahat teklif etti. Sahnedeki artistlerle bir kaç cümle konuştuktan sonra tekrar işe başlattı. Fakat ayni karışıklık tekerrür etti. ve ikinci bir istirahata daha ihtiyaç hasıl oldu; provaya Beethoven idaresinde devamın mümkün olamayacağı anlaşılıyordu. Fakat bunu kendisine nasıl anlatmalı ? Hiç bir dil " zavallı adam çekil oradan, sen idare edemiyorsun " demeğe varamazdı. Beethoven bu halden sıkılıyor, üzülüyor, sağa, sola dönüyor, herkesin yüzüne mahzun mahzun bakarak ne olduğunu anlamağa çalışıyordu. Her taraf, herkes derin bir sükût içinde idi. Beethoven amirane bir sesle beni çağırdı. yanına gidince daima beraberinde taşıdığı mükaleme defterini uzattı ve eliyle yaz diye işaret etti. Deftere şu cümleyi karaladım : "Şefliğe devam etmemenizi rica ederim, sebebini evde söyleyeceğim" anladı ve bana bağırdı. "Çabuk çıkalım" eve kadar adeta koşa koşa gittik, kendisini bir divanın üzerine attı, ellerile yüzünü örttü ve yemeğe kadar öylece kaldı. Yemekte de ağzından bir kelime almak mümkün olmadı. Halinde derin bir ye'is ve bitkinlik vardı. Kalbinden vurulmuş gibi idi. Beethoven ölünceye kadar bu feci sahnenin tesirinden kendisini kurtaramadı." Do minör beşinci senfoni Beethovenin en çok tanınmış bir eseridir. "Talih kapıyı işte böyle çalar" diye vasıflandırdığı meşhur temle başlar, muhteşem bir zafer marşile sona erer. Hiç bir eser, zaferin parlaklığını bu Final kadar kudret ve ihtişamla ifade edememiştir.

Kır ve tabiat Beethovenin en çok sevdiği şeylerdi. Bir gün bir ev tutmak istedi, her şeyden evvel ev sahibine ağaçların enerede olduğunu sordu. " Ağacımız yoktur." dediler. Beethoven " ohalde evinizi tutamayacağım, ben

bir agacı bir insan kadar çok severim." cevabını verdi. İşte bu kır ve tabiat sevgisini ebedileştirmek için de altıncı yani Pastoral senfonisini besteledi, Yedinci ve Sekizinci senfonilerini Toeplitz'de yazdı. Sekizinci senfoni Wgnerin dediği gibi bir dans seferidir. Bu eserinde san'atkâr pek keyiflidir, şendir, serbesttir. Beethoven bu senfoni vesilesile derki : "Ben insanlık için güzel ve tatlı kevser şarabı hazırlayan Bakus'um. İnsanların ruhlarını tanrısal bir eserimle coşduran benim."

1810 da Beethovenin şöhreti artık bütün hudutları aşmıştı, dehasından kat'iyen emindi. Fakat daima yalnızdı; ve kulakları hiç duymadığı için iki def'a daha yalnızdı. " eğer diyordu, sağırlık denilen şu ifrit kulaklarımda yerleşip kalmasaydı insanların en bahtiyarı ben olurdum."

1814 yılı Beethovenin şan ve şöhretinin en son haddine yükseldiği bir devirde, Viyana kongresinde bütün Avrupa prensleri kendisine saygılarını sundular; orada Hükümdarlar gibi muamele gördü. Artık bütün cihanın gözde ve resmi bestecisi Beethoven idi.

Beethovenin maddî ve manevî ıztıraplarından başka bir de aile dertleri vardı :

1815 de erkek kardeşi Gaspar Karl - Antonie, sekiz yaşında bir erkek çocuk bırakarak ölmüştü. Karısı pek huysuz ve tabiatsızdı. Beethoven, yeğeni Karl,ı alıp evlat edinmek için bu kadın aleyhine bir yığın davalar açmış ve ancak dört, beş yıl sonra kazanabilmişti. Halbuki hayatta kendisine bir teselli olur diye ümit bağladığı bu çocuk ruhça pek fakirdi. Amcasına boyuna elem ve ıztırap vermekten başka bir marifeti yoktu. "Amcam benim daha iyi olmamı istediği için ben fena oldum." diyordu. Bunun münasebetsizliklerine ilâve olarak 1826 da kendisine bir kurşun sıktı, gerçi ölmedi; fakat bu olay yüzünden talihsiz Beethoven ölüm tehlikesine maruz kalmıştı. Schindler'in söylediğine göre, bu olaydan sonra koca san'-

atkâr zebun, kuvvetsiz ve iradesiz, yetmişlik bir ihtiyara döndü. Beethoven yeğenine, Masonik ideallerimize pek uygun düşen şu nasihat ve vasiyette bulunmuştu : "Evladım, sana bazı gizli hakikatler söyleyeceğim ki bunları hafızanda, hayatında, kalbinde saklamalısın. İnsan iyi olmalı, tanıdığım tek ve hakikî üstünlük iyiliktir. Kimseden öc alma, sana fenalık yaparlarsa iyilikle mukabele et, budalalardan uzak bulun. Hele zengin iseler. Budalalık uyuz gibi saridir. Hakkın varsa, dünya aleyhinde olsa, fedakârlık etme, yalnız başına cesur olmak suru ile korkak olmağa müraccahtır. Fakat haksız olduğunu anladığın zaman hemen bilafütur itiraf et ve kendini kabahatli bulmakta ve sersemliğine gülmekte birinci ol. Paranın hükmü yoktur. Para için vicdanına karşı hiçbir harekette bulunma. Esasen yaşamak için de çok paraya ihtiyaç yoktur. Yiyeceğini, giyeceğini ve başını dinleyecek bir köşe buldunmu kuvvetin varsa kendin için, kendi fikrini ve başkalarının fikirlerini yükseltmeğe çalış. "İyilik ve güzellik üzerinde düşünmek, güzel tablolar, heykeller bakmak, iyi kitaplar okumak, müzik dinlemek, Allaha dua etmek, vaktını gayip etmek değildir. Bana itimat et ve inanki zevk ve sefahet uğrunda gülünç ve bayağı işlerle sabahtan akşama kadar kendilerini yıpratanlar çoktur, bunlardan ikrah et." Yekâne zinet ve zevk insanın açık bir kalbi, berrak bir fikri ve iyi bir sıhhatı olmaktır. Saadet gayet basit bir şeydir. Benim kulaklarım işitseydi ve eğer ... fakat şikâyet etmemeliyim, hiç bir zaman şikâyet etmemeli. Tabiat, saay, musiki, evet bunlarla çok mes'ut oldum. Cenabıhak beni denemek için acı felaketler verdi. Fakat benim bunlara dayanacak kuvvette olduğumu ve bu acılardan belki bir şey çıkaracağımı bildiği için beni bu felaketlere uğrattı. Yoksa insanın boşuna azap çektiği nadirdir.

1824 yılından itibaren sıhhi durumu bozulan Beethoven, 1826 yılında kendisini üşütmüş ve zatürreeden ame-

liyat olmuştu. Sonra da sindirim ve dolaşım cihazlarında bir takım karışıklıklar peyda oldu. 1827 Martının iptidalarında hastalığı sür'atle vehamet kespetti. 23 Mart günü hokka, kalem istedi, ve yegâne varisinin yeğeni Karl olduğuna dair bir kaç satırlık bir vasiyetname yazdı. Öğle vakti dini merasim yapmağa gelen rahibi kabul etti Ve o esnada orada hazır bulunan iki dostuna, odanın bir köşesinde duran bir yığın kâğıt gösterdi : Fidelio, dedi. Bana eserlerimin hepsinden daha fazla ıztıraba mal olan ruhumun aziz çocuğu!. Onun muhafazasına çok ehemmiyet vermiştim." içini çekti, derin bir bitabi içinde idi. Söz söylemek kudretinden bile mahrum görünüyordu. Arkadaşlarına baktı, gülümsedi. Ağzından son olarak şu sözler döküldü : Plaudite amici, comedia finita est" alkışlayınız dostlar, Komedi bitti." ertesi günü kendisini kayıp etti ve 26 Mart 1827 günü akşam üzeri saat beşi elli geçe, müthiş bir dolu fırtınası camları sarsar ve evi temelinden oynatırken şiddetli bir şimşeğin ziyasında Beethoven ebediyete kavuştu... Viyana halkı bu kıymetli san'atkâra muhteşem bir cenaze alayı tertip etti. Tabutun kordonları Schubert (1797 - 1828) Czerny (1791 - 1857) ve sair musikişinaslar tarafından tutuluyor ve arkadan muazzam bir takdirkârlar kitlesi yürüyordu.

Şimdi IX uncu senfoni için Beethovenin hayatının mahsulü ve muhassalasıdır derler. Tam ve muzlim bir sağırlıkla geçen üçüncü ibda devresi içindeki faaliyetinin en yüksek noktasını Op. 125 reminör dokuzuncu senfoni teşkil etmektedir. Beethoven 1795 yılında bu eserin finalinin temini bir Lied'de kullandı. Öte taraftan Schiller'in " Neş'eye şarkı" sını bestelemek de eskiden beri fikrini işgal etmekte idi. 1799, 1811 ve 1814 yıllarına ait müsvedde defterlerinde bu şarkının çeşitli melodiler üzerinde yapılmış denemeleri vardır. Nihayet 1816 da Beethoven işe koyuldu. **Burada dikkate şayan bir nokta, Beethovenin hayatının en olgun çağında, en son eseri olarak yarata-**

cağı bir senfoninin final kısmı için hamasî bir karakter vücuda getirmek maksadile, Türk üslubunda bir musiki ibda etmeyi arzu etmiş olmasıdır. Büyük san'atkâr, Türk tarihi, Türk San'atı ve Türk musikisi hakkında zihnini ne derece meşgul etmiş olmalı ki, dokuzuncu senfoninin yazılması esnasında en yakın dosto Anton Schindlee'in (1795 - 1864) bile, çalışma enerjisini sekteye uğratmaması için evine gelmemesini mektupla rica etmiş ve bu arada **bizzat kendi mektubunu aynen Osmanlı Türkçesile " Hattı Şerif " diye vasıflandırmıştır.** Nitekim Beethoven, bu mektubun bir yerinde ,arkadaşı Schindler'e şöyle demektedir : **" Hattı Şerif sadir oluncaya kadar,** ilham perilerini ürkütmemek için sakın buralara gelmeye kalkmayın, başkalarını da getirmeyin ".

Beethoven, Hammer ve sair Oryantalistler yolu ile Türkiyeyi ne derece yakından tanımış ve bazı osmanlıca ellfazı, ne derece dikkat ve alaka ile öğrenmiş olmalı ki, hayatının en mühim eseri olan dokuzuncu senfoniyi yazarken, rahatsız edilmemek için, arkadaşı Schindler'e gönderdiği mektupları doğrudan doğruya "Hattı Şerif" tabirı ile vasıflandırmakta ayrı bir zevk duymuştur. San'ankârın, Osmanlı İmparatorluğuna karşı duyduğu yakın alaka bununla da bitmemiş, 1825 de eserlerinin tâbi'i Schott müessesesine yazdığı bir mektupda "az miktarda meydana getirdiğim eserler arasında, **hususi bir vesile ile yazdığım Türk musikisine ait dört Marş ile ayrıca bir tebrik menuesi** de bulunmaktadır." diyordu.

Beethovenin halen müze ve arşivlerde muhafaza edilen bir kısım metrukâtile Onbir Binden fazla sahifeleri olan görüşme defterlerinde, kendi el yazısı ile Kant'ın şu kısa cümlesi : " içimizdeki ahlâk kanunu ve üstümüzde yıldızlı sema " Hint edebiyatından bizzat seçtiği metinler arasında ise şu cümle ihtimal en güzeldir : " Allah, maddi bir varlık değildir, onun için her türlü tarif ve tavsifin fevkindedir; gözle görülmediği içindirki, Ona bir şe-

kil atfetmeğe de imkân yoktur. Fakat eserden müessire intikal ederek Onun, ebedi, her şeye vakıf ve her yerde hazır ve nazır olduğuna inanırız. Her şeye kadir olan Allah, her türlü istek ve ihtiraslardan da beridir.. Bizzat kendinden daha büyük olmayan da, yine kendisidir". İşte bu tesirlerledirki Beethoven 52 yıllık bir ömrün en olgun eseri dokuzuncu senfoni ile, ancak neş'e ve sevgi ideallerinin san'atta tahakkukuna çalışmış hele eserin son kısmındaki koroya, Schiller'in "neşeye kaside" adlı şiirini metin olarak seçmekle, **büyük merdümgiriz; Masonik ideallerimize tam uygun olan kardeşçe bir sevginin hasretini ifade etmek istemiştir.**

Muhteşem Masonluk abidesi önünde, İnsan oğluna mukadder olan her ıztırabın azmile daima neş'eye çevrileceğine inanan Beethoven, karanlık hayatını aydınlatan hakiki neş'eyi dokuzuncu senfonide terennüm etmişti. "Schiller'in "neş'eye şarkı" adlı şiirinde, san'atkârların cenneti olan Elysium'dan bahsetmesi ve insanları mest olmuş bir halde Elysium'a sevk etmesi, insanlık için ideal bir tekâmülün senbolü olarak vasıflandırılmakta, fakat Yunan mitolojisinden alınan Elyium senbolünün, Schiller'e nazaran "Moral bir Devlet" telakki edilmiş olmasına karşılık, Beethovenin dokuzuncu senfonide, Eflatun'un, üç zümrenin sentezi halinde tasavvur ettiği "Devlet, mefhumunu eserine temel olarak aldığı ifade edilmektedir. Bu duruma göre tıpkı Eflatunun devletinde olduğu gibi, dokuzuncu senfonide de, Münevverler, Muhariplер ve Halk mevcuttur; ve senfonide bu üç zümreyi solistler ile koro temsil etmektedir. Diğer taraftan Schiller'e göre "Neş'e" makul bir nizam ve ahengin zevkine ulaşmakdan mütevellit sempatidir ve Beethoven, Sshiller yoluyle bu türlü bir neş'eyi eserine müessir kılmak istemiştir. Böylece yaratıcı bir neş'enin kıvılcımı altında toplanan Halk, münevverlerin ve muhariplerin elbirliği iledir ki; hedefine ergeç ulaşacaktır.

Dokuzuncu senfoni yedi yıl sonra 1823 yılı son baharında, finali müstesna olmak üzere, 1824 yılı Şubatında tamamen sona ermişti. Programda Re majör Messinde bulunduğu konser 1824 yılı Mayısının yedinci günü Viyanada verildi. Muvaffakiyet tam bir zaferdi, hatta hemen hemen teşhir edici bir karakter almıştı. Beethoven beş alkış Salvosuyla selamlandı. Halbuki, bu etiket memleketinde Kral ailesini bile ancak üç alkış salvosuyla karşılamak adetti. Polis bu nümayişleri durdurmak zorunda kaldı. Dokuzuncu senfoni şiddetli bir heyecan uyandırmıştı. Çok kimseler ağlıyordu. Beethoven konserden sonra heyecanından bayıldı. Bunun üzerine onu hemen Schindle'in evine götürdüler. Uyuşmuş ve elbiseleri sırtında olduğu halde, yemeden, içmeden bütün gece ve ertesi sabah orada kaldı. Zafer geçici ve Beethovenin maddi kazancı hiç oldu. Bu konser ona hiç bir şey getirmediği gibi, hayatının maddî sıkıntısını da değiştirmedi. Kendisini yeniden fakir, hasta, yalnız buldu. Fakat galipti. İnsan zaaflarının galibi, talihin ve ıztırabın galibi idi. Nihayet Beethoven neş'eyi, neş'enin yeise galebesini, insanı Allaha yaklaştıran sevinci kutlamak hususundaki baş emelini, bu senfoniyi yaratmak suretile gerçekleştirdi. Romain Rolland senfoninin kural kısmı hakkında şöyle der :

Neş'e tem'i ilk def'a başlarken orkestra birden bire susar, ani bir sessizlik hasıl olur. Bu hal neş'e şarkısına ilâhî ve esrarlı bir karakter verir. Bu tem gerçekten tanrısaldır. Neş'e olaganüstü bir sükûnet ve asudelikle gökden iner, hafif ve tatlı nağmesile ıztırapları okşar, bunun hasta ve teselliye muhtaç kalplere yaptığı ilk tesir o kadar tatlıdır ki Beethovenin bir dostunun dediği gibi "İnsan ağlamak arzusunu duyar". Tem, insan seslerine girince ağır ve ciddi bir tonla başlar; fakat neş'e yavaş yavaş bütün vücudu sarar bu yeis ve ümitsizliğe karşı kazanılmış bir zaferdir. Neş'enin zaferi!."

III - Tabiatte Yaradılış (Hayat) (*)

★ Cemal KIPÇAK ★

Bundan evvelki yazılarımda, tabiatte yaradılışın madde ve enerji bakımından tahlillerini yapmaya çalışmıştım. Bu etüdün bir devamı olarak şimdi de (hayat) probleminin aynı bakımdan durumunu tahlile çalışacağım.

Radyoaktif şualar üzerinde yapılan etüdler, cisimlerin teşekkül tarihlerinin tesbitini mümkün kılmıştır. Bu etüdler sayesinde, dünyamızın beş milyar sene evvel tamamen müzap halde bir yuvarlak olduğunu artık biliyoruz. Kütleyi bu şekilde erimiş halde tutan sıcaklığın, bugün dünyada bulunan ve can taşıyan mahluklardan hiç birinin yaşamasına imkân veremiyeceği tabiidir.

Bu suretle dünya yüzünde hayatın mutlaka bir başlangıcının bulunması kat'i bir icap halinde belirmektedir. Bu başlangıcın. arz kabuğunun teşekkülünden sonra, soğuma neticesinde bulut halindeki su buharının tekâsüf ederek yeryüzüne sıcak yağmurlar halinde dökülmesi ve muhtelif çukurluklar içinde büyük su toplantılarının birikmesi zamanına rastladığı tahmin edilmektedir.

İşte, hayatın başlama sahasının bu su toplantıları olmasını ilim adamları kuvvetli bir ihtimal olarak kabul ediyorlar.

Paleontoloji ilmini tetkik ettiğimiz zaman, dünya yüzünde, hayatın, hemen en mütekâmil uzviyetlere sahip olarak meydana gelmediğini görürüz. Fakat, hayat bir kere belirdikten sonra, mevcut şartların bu tekâmülü süratle temin ettiği gözden kaçmaz.

Bu husus ilim adamlarını çok meşgul etmektedir 1868 senesinde Richter, hayatın daimî bir mahiyet taşıdığını

(*) I. II. yazılar Derginin 44. 45. sayılarında.

ve küçük sporlar halinde fezada dolaştığını iddia etmiştir. Richter, bu sporlara (Cozmozon) ismini vermiştir.

Onun iddiasına göre, cosmozonlar, inkişaflarına müsait bir vasat buldukları anda sür'atle çoğalmakta ve neticede canlı mahlukatın tekevvününe sebep olmakta idiler.

Alim Arrhenius ,bu sporların fezada yıldızların şualarıylla itilmesi suretiyle çok büyük sür'atler kazandığını iddia etmiş, hatta, nebatî bir sporun atmosferin dış hududuna kadar sürüklenmesinden sonra güneş şualarıyla itilmek suretiyle saniyede 100 kilometrelik bir sür'at kazanabileceğini bile hesaplamıştır. Bu takdirde, mezkur spor, dünya manzumesine dahil olan seyyarelere birkaç ayda ulaşabilecek, bu manzume dışındaki en yakın yıldıza ise 10.000 senede varabilecektir.

Bu nazariyeyi müdafaa edenler, fezada mevcut olan büyük kuruluğun, hayat sporlarının canlanma kabiliyetlerini uzun zaman muhafazaya imkân vereceğini tahmin etmektedirler. Fakat, fezada bu sporların hayatiyetleri yalnız donma tehdidi altında değildir. Fezada, güneşin neşrettiği ültraviyole şualar, atmosferin muhafaza örtüsünden çıkılır çıkılmaz derhal öldürücü mahiyet alırlar. Bu vaziyette, fezada sürüklenecek sporlarda hayatiyetin kalması yine mümkün olamaz, kaldıki, kozmogoni faraziyesinin sabit olması için fezanın mutlaka evvelden yıldızlara sahip olması gerekir. Halbuki, bu güne kadar yapılan ilmi tetkikler, bütün yıldızların bir başlama noktasının bulunduğunu isbat etmiştir. Şu halde, problem halledilmeden aynı mahiyetiyle yine ortadadır. İlk hayat nasıl çıktı, ilk canlı protoplazma nasıl teşekkül etti ?

Bu hususlaki araştırmalar çok kesif ve derin olmuştur. Milattan evvelki zamanlarda Aristo, mahlukatın teşekkül şeklini, maddenin kendi kuvvetiyle meydana getirdiğini düşünmüştür. Bataklıklarda veya nehir yataklarında tefessüh halinde bulunan çamurlarda böcek, balık, kurt

gibi mahlukların meydana gelmesi bu düşüncenin doğmasına sebep olmuştur. Bu düşünce, meşhur olan (Corruptio unius generatio alterius) formülünü doğurmuştur. Manası, bir mahluk harap olmadan diğeri hasıl olmaz dır.

Orta çağda, bazı yaratıkların kendi kendine meydana gelmesi gibi bir nazariyye oldukça ehemmiyet kazanmış ise de, bu nazariyye filosoflarca daima reddedilmiştir.

17 inci asırda, (Van Helmont), sun'î yoldan fareler ve akrepler meydana getirdiğini iddia etmiştir. Fakat, Toskana grandükünün doktoru olan Redi, Amsterdamlı bir tabib olan Swammerdam, bu iddiayı reddetmişler ve bu şekildeki hayatiyetin, canlı hayvanların bıraktıkları yumurtaların inkişafa müsait bir zemin bulması suretiyle bir nevi doğum teşkil ettiğini beyan etmişlerdir.

Redi, bu iddiasını isbat için kesilmiş hayvan etini bir tülbentle muhafaza altına almış ve etin kurtlanmadığını göstermiştir.

Bu tecrübelerden sonra, hayatın menşei üzerindeki iddialar bir müddet durmuştur. Fakat, bir müddet sonra, mikroskopun keşfi ile, mikrop adı verilen küçük hayvanların mevcudiyetinin tesbiti, işi yeniden alevlendirmiştir.

Küflenmiş buğday tozları kurutuldukları zaman hiç bir hayatiyet göstermezler, fakat, bu tozun üzerine, hatta senelerce sonra bile, bir damlacık su ilave edilse, bu tozlarda yeniden hayatiyetin başladığı görülür. Demekki hayat, tamamen sönmüyor, devam ediyor ve zemini müsait bulunca hemen kendini gösteriyor.

Bu nazariyye üzerinde çalışan alimlerden, bilhassa Rahip Spallazani, türlü tecrübelerle iddianın sahihliğini isbata çalışmıştır. 1858 senesinde, bir bioloji profesörü olan M. Pouchet, evvelden sterilize edilmiş durumda olan tahammura elverişli mayilerin, uzvî tohumlardan tecrid edilmiş hava ile tesama getirilmesi halinde dahi mayide

ânî olarak mikrobik hücrelerin teşekkül ettiğini iddia etmiştir. Fen akademisi azalarından Klod Bernard, Quatrefages, Payen, bu iddiayı doğru bulmamışlardır. Mesele, fen akademisi tarafından hususi olarak incelemeye tabi tutularak bir müsabaka açılmıştır. Bu müsabaka, meşhur alim Pastörün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Pastör, yaptığı tecrübelerle tahammur keyfiyetinin havadaki tozlarda bulunan mikrop tohumları vasıtasıyla meydana geldiğini, bazı sporların da sterilizasyon esnasında lüzuci bir madde ile kendilerini muhafaza altına aldıklarını isbat etmiştir. Douchet, yaptığı tecrübelerde, tam sterilizasyonu sağladığını zannederken, tecrübe mayiinin açık hava ile daimî temas halinde olduğunu hesaba katmıyordu.

Pastörün bu mevzu üzerinde yaptığı çalışmalar malum olduğu için, fazla izahata gitmemize lüzum yoktur. Ancak, elde ettiği neticeler o zaman gerek Pouchet ve gerekse diğer bazı bilginler tarafından kabul edilmedi. Fen akademisinin teşkilettiği bir komisyon huzurunda müşterek tecrübeler yapılması kararlaştı ama, Pouchet ve arkadaşları bu tecrübelere iştiraki kabul etmediler. Pastör, komisyonun huzurunda yalnız kaldı. Bir çok tecrübeler yaparak muhtelif mahallerde serbest havaya maruz bıraktığı tahammura müsait sterilize mayilerin, havanın temizliği veya pisliği ile mütenasip şekilde bozukluklar gösterdiğini belirtti. Neticede açık olarak görünen hakikat şu idi :

Tohum olmadıkça hayat meydana getirilemez. (Omne vivum ex vivo)

Pasteur tarafından isbat edilen neticelerden sonra mes'elenin hallolduğu sanıldı. Halbuki, Londra tıp fakültesi dekanı bulunan Dr. Bastian yeni bir iddia ile ortaya çıkmıştı. Bu doktor, fizikoşimik şartlarla hayatın tohumsuz olarak meydana gelebileceğini belirtiyordu. Fakat,

Pastör bu doktora kullandığı malzemenin tam sterilizasyondan mahrum olduğunu isbat etti.

Pastör, tahammur eden mayiler üzerinde yaptığı etüdlerde, tahammür keyfiyetinin de daima hariçten gelen mikropların tesirine tabi olduğunu idda etmekte idi. Bu iddia, 1872 senesinde fen akademisinde münakaşa mevzuu oldu. Müseum da profesör Fremmy, iddiayı kabul etmiyordu(Tahammür işi, havanın tozlarına tabi bir tesadüf hadisesi olamaz, tahammur her zaman, her yerde kendi şartları içinde kendi kendine vaki olur) diyordu.

Museum da nebatat profesörü olan Trecul de Fremmy ye iştirak etti. Fakat, Pastör, yaptığı ciddi tecrüblerle üzüm suyunun da kendi kendine tahammür edemediğini, tahammüre sebep olan mayanın tamamen harici tesirlerle tohumlandığını isbat etti.

Pastörün elde ettiği neticeler, meşhur ingiliz alimi Tyndall tarafından da ayrıc tekrarlandı ve teyid edildi.

Alman ilim otoritelerinden Wirchrow da ayni tezi müdafaa etti.

İena üniversitesi profesörlerinden Haeckel, hayatın sun'i olarak elde edilebileceği nazariyesini benimsemiş olmasına rağmen, Pastörün ve Tyndallın elde ettikleri neticeyi kabul etmek zorunda kaldı.

Bütün bu neticelere rağmen sun'î hayat nazariyecileri mücadeleden vaz geçmediler. Bu hususta yapılan etüdlerin bizi çok derinlere götürmesi mümkündür, burada yalnız en mühimlerinden kısaca bahsedelim :

Bastian tarafından yapılan tecrübeler - Bastian 30 senelik bir sükuttan sonra yeniden bir takım iddialar ileri sürdü. Fakat, Pastör enstitüsü doktorlarından Dr. Maumus, bütün bu iddiaları fiilen cerhetti, hatta Bastianın kullandığı malzeme ve aletlerle tecrübeleri tekrarladı. Ne-

ticede, Bastianın mikrop sandığı hücrelerin kimyevi teressübattan ibaret olduğu sabit oldu.

Bürke'nin Radyob'ları - Kambric de (Cavendisch - Laboratory) direktörü bulunan Burke ismindeki zat, jelatin üzerine radyum şualarını tesir ettirmek suretiyle mikroba benzeyen bazı cisimlerin meydana geldiğini tesbit etmiştir. Fakat, alim Ramsey tarafından yapılan incelemeler sonunda, mikrop zannedilen şeylerin, kimyevî tesirlerle meydana gelen ve fakat, hayatiyet göstermeyen, hatta mikropların fiziki evsafını dahi taşımayan, radyasyonla meydana gelmiş gaz habbecikleri veya jelatinin tecezzizisinden hasıl olmuş kimyevi zerrecikler olduğu anlaşılmıştır. Bürke bu zerrelere Radyob ismini veriyordu.

(Stephan Leduc) ün sun'i ağacı - Nantta tıbbiye mektebi profesörü olan (Stephan Leduc), 26 Kasım 1906 tarihinde yaptığı komünikede, jelatin, ferrosiyanür dö potasyom, bakır sülfatı ve şekeri su ile karıştırmak suretiyle bir terkip hazırladığını ve bu halitanın zamanla şişerek ağaç dallarına benzeyen şekiller aldığını ve bu şekillerin de uç taraflarından köklendiklerini bildirmiştir. Bu suretle hasıl olan dalların üzerinde yaprağa benzeyen bazı nesiçlerin de meydana gelmesi ayrıca dikkat çekmiştir. Mesele ilim dünyasında büyük bir hareket meydana getirmiştir. Fakat, netice yine müsbet olmamıştır.

Bu hadisenin fizikde (osmos) ismi verilen ve bazı mahlullerin karışması ile vukua gelen tamamen fiziki bir hadise olduğu pek çabuk isbat edilmiştir. Hayatın mevcudiyetinin sabit olması için alakalı cismin gıdalanması ve çoğalması şarttır. Bunlardan hiç birisi Leduc'un tecrübesinde vaki olmamıştır.

(Yves Delage) ın deniş kestaneleri - 1910 senesinde, Sorbon üniversitesi profesörlerinden olan bu zat, esasen sun'i hayat meydana getireceğini iddia etmemiştir. Tecrübeleri, deniz kestanelerinin yumurtaları üzerinde yapıl-

mış, yalnız bu yumurtaların ilkah edilmeden canlanıp canlanmıyacakları üzerinde bir tetkik olarak kalmıştır.

(Carrel) in tecrübleri - Carelin yaptığı tecrübeler de sun'î hayat araştırmas ıdeğildir. O, daha ziyade, ensicenin hayatını uzatmak çarelerini aramıştır. Etüdleri, üç normal plasmandan teşekkül eden bir kültür vasatın, iki kısım distile su ile devamlı olarak yenileme suretiyle hayatlarını idame etmek esası üzerine teksif edilmiş ve bazı müsbet neticeler elde edilmiştir. Bu etüdler, hayatın vejetatif besleme yolu ile gıdalanması meselesini incelemekte idiler.

Bu suretle müteaddit tecrübelerle bir hal çaresine bağlanamıyan hayat muamması, ilim adamlarını devamlı olarak meşguleden bir problem halinde günümüze kadar devam etmiştir.

1921 senesinde, Revue générale de science da neşredilen bir komünikede R. Dela Vaulx diyorki :

Yaşayan tabiat, yalnız çok kompleks bir kimyevi maddeden ibaret değildir. Belki, veraset yolu ile intikaleden bir çok intibaların toplamıdır.

Bu, protoplazmanın asırlar boyunca değişmeyen vasıflarda kalan gayrıuzvi maddeler üzerine yaptığı tesirlerle meydana gelmektedir. Bu hadisenin basit kimyevi teamüllerle izahı tabiatiyle mümkün olamaz.

Aynı mecmuanın 1922 senesindekı nüshasında ise Lambling ve Senderes aynı konuya temaseden yazılarında :

Hayat taşıyan varlıklar ne sulp, ne mayi, ne de gaz halindedirler. Bunların vasıfları kolloiddir ve tabii ve bünyevi olarak tecelli eder. Bu hal hayat için lâzımdır ve hayatın şartlarından biridir, ama her kolloidin mutlaka hayat sahibi olması varit değildir. Demektedirler.

Bütün bu izahların, hayat mefhumunun mahiyetini dahi belirtmeye kâfi gelmediği görülüyor. Eğer hayat, maddeden hasıl olmuşsa, bu oluşun çok tedrici merhaleler içinde vukua gelmiş olması gerekmektedir. Bu uzun devre arasında da herhangi bir maddenin mutavassıt vasıflar taşıdığını tesbit etmek de mümkün olamamıştır. İlim adamları bu ihtimal üzerinde durdukları zaman, uzvi madde teşekküllerinin kalıplanmasının evvela saf karbon ile başlamasını gerekli bulunyorlar.

Hayat konusunu teferruatlı olarak inceleyen rus alimlerinden Oparin, bataklık gazı gibi bazı karbonlu hidrojenlerin, ilk denizlerin teşekkülü sırasında mevcut olabileceğini isbat etmiştir. Bu teşekkülün, deniz suyu içinde, karbonun bazı gayri uzvi mürekkeplerinin biribiri üzerine tesir etmelerinden ileri geldiği tahmin edilmektedir.

Karbon maddesi, atomik teşkilatı itibariyle çok karışık ve uzun molekül zincirleri hasıl etmek hususiyetine sahip bulunmaktadır. Bu suretle suda teşekkül edip de münhal halde teraküm eden karbonlu hidrojenlerin, kendi aralarında tesirlerini devamettirmek suretiyle gittikçe daha karışık terkipler meydana getirmesi tabiidir. Nitekim, laboratuarlarda yapılan sentezler sun'i olarak böyle bir çok terkiplerin doğması neticesini vermektedirler.

İlim adamları, böyle uzvi bir terkibin hasıl olması için çok uzun zamanların geçmesini zaruri görmektedirler.

Bu hususlaki etüdleri meşhur olan Amerikalı alim J. H. Rush ve konu üzerinde ehemmiyetle duran G. Gamow, böyle bir ihtimali derpişetmekte ve dünya tarihinde yüz milyon senelik bir devrenin pek kısa bir zaman geçimini ifade ettiğini belirtmektedirler.

Bu alimlere göre, bu devre zarfında denizlerde hasıl olan çok karışık uzvi maddeler arasında, hayat taşıyan mevcudatın temelini teşkileden proteinlerin de meydana

gelmiş olmaları pek mümkündür. Ancak, bu maddenin meydana gelmesi de hayatın doğması demek olmamaktadır.

Muhakkak olan mesele, canlı protoplasmanın kolloid solüsyonu halinde bulunmasıdır. Uzvi ve madeni terkip halinde olan kolloidler, su içinde gayet ince parçacıklardan mürekkeptirler. Bu parçacıklar, aynı cins elektrikiyyeti taşıdıkları için birbirini iterler. Su nâkil olmadığı için parçacıklardaki elektrikiyyet bünyelerinde mahfuz kalır. Bu elektrikiyyeti muhafaza etmek suretiyle, müteaddit uzvi maddeler üzerinde yapılan tecrübelerden (Coaservats) ismi verilen, damlacıklar halinde bir madde elde edilmiştir. Bu maddenin canlı protoplasma ile bir çok benzerlikler gösterdiği belirtilmektedir. Bunların bilhassa, içinde bulundukları solüsyona ilave edilen bazı maddelerle kendilerini beslemeleri ve bu besleme sonunda da gerek hacım ve gerekse sıklet bakımından büyüdükleri dikkati çekmektedir.

Rus alimi Oparine göre, ilk denizlerdeki sularda münhal olarak bulunan Coaservats, dünyamızda tedrici tekâmülle kendisini gösteren hayat unsurunun teşekkülünde ilk adımı teşkil etmiştir.

Bu madde, bir defa teşekkül ettikten sonra, bünyesini teşkileden maddelerin ayrılmasıyla uzvi şahsiyet meydana gelmiştir.

Coaservatslardan bazıları, kimyevi terkipleri itibarıyla bulundukları muhite daha iyi intibak edebilmişler ve suda münhal olan kimyevi maddeleri massederek diğer bazılarına nazaran daha olgun ve üstün vasıflar kazanmışlardır. Bu suretle daha kuvvetli hüvviyete giren unsur, daha zaif olanı sömürmek yoluna gitmiş ve hayat karakteri ilk nesicde kendini göstermeğe başlamıştır.

Bundan sonra tabii istifa kanunu hükmünü yürüte-

rek günden güne tekâmül eden hayat nesci ile ilk unsur arasındaki mesafe devamlı olarak açılmıştır.

Tekamül merhalesi içinde meydana gele nuzvi varlıkların devamlı olarak büyümesi, hacımları ile satıhları arasındaki nisbetin gittikçe azalmasını intaç etmiştir. Bu netice nescin ikiye bölünmesine sebep olmuştur. Bu hadise, (selül bölünmeleri) halinde hala müşahede edilmektedir.

Bu suretle vukua gelen parçalanmadan meydana çıkan organizmalar, irsî faaliyete sahip olan geniş satıhlı mahiyetleriyle artık üreme keyfiyetinin bütün şartlarını haiz bir hüviyete girmişlerdir.

Hayat unsurunun bu suretle meydana geldiğini iddia edenlere, haklı olarak bir sual teveccüh eder... Bu sual de, aynı hadisenin bugün tekefrür edip etmediği ve etmiyorsa sebebinin ne olabileceğidir.

Pastör ve şakirtlerinin yaptıkları geniş etütlerden sonra, nerede olursa olsun, sun'î hayat icabının artık mümkün olamadığı herkesçe bilinmektedir. Ancak, Coaservats formülü üzerinde çalışan alimler, yukarıda belirtilen hayat teşekkülü sisteminin son derece ağır işlediğini ve uzun zamanlara bağlı bulunduğunu belirterek, meselâ pastörize bir sütün milyonlarca sene muhafaza edilmesi halinde ne gibi bir netice vereceğini bugün kimsenin tayin edemiyeceğine işaret ediyorlar. Onlara göre, yukarıda belirtilen teşekkül şartları, arzın muayyen bir vasata girmesi halinde kendisini göstermiş olabilir. Bugün o vasatın tekerrür etmesi halinde, hayatın tamamen müstakil bir hüviyetle yeniden doğması pek âlâ mümkündür.

Dünyanın ilk meydana gelişinde, ilk denizlerde münhal olarak bulunan saf karbon, o zamandan beri bütün nebat ve hayvanların bünyesine girerek büyük mikyasta

azalmıştır. Buna rağmen, bugünkü denizlerde halen bulunan miktarın yeniden hayatı meydana getirmesi mümkün görülüyor.

Bu suretle yeniden doğacak olan uzviyetin, mevcut hayvan ve bitkiler tarafından hemen gıda olarak kullanılması ve dolayısıyla serbestçe inkişafı imkânsız gibi görülebilir ama, bu hüküm mevcut organizma için de düşünülebilir. Bu takdirde denizlerin, bilhassa küçük organizmalardan tamamen mahrum bulunmas ıgerekmektedirki vakıa hiç de böyle değildir.

Hayat meselesinin bir başka problemi de tekâmül nazariyesidir. Bu nazariyeye, göre hayat taşıyan bütün varlıklar, arz üzerinde beliren ilk hayat hücresinin tekâmülü ile meydana gelmişlerdir. Ancak, bu hususta esaslı sayılacak bilgiler nazarî tahminlerden daha ileri gidememiştir. Bu sebeple, hayat taşıyan unsurların bir veya iki milyon sene evvelki ecdatlarının bir bakteri olmasını isbat edecek deliller ortada bulunmadığı gibi, bu ecdadın ayrı ayrı moleküllerden terekküp ettiğini isbat edecek deliller de yoktur. Ancak, canlıların bu günkü hallere gelinceye kadar türlü istihaleler geçirdikleri de paleontolojik tetkiklerle sabittir. Bu tetkikleri de derinleştirmekle bir neticeye ulaşmak son derece zordur, zira büyük denizlerin derinliklerinde mikrobik elemanların araştırılması icab etmektedir. Buna rağmen büyük denizlerin derinliklerinden çıkarılan çamurlar arasında jelatin halinde teressübetmiş uzvi maddelere rastlanılmıştır. Bu uzvi maddelerin, zamanla hayatiyet kazanması suretiyle promlemin halli yolunu açacak bir safhaya girilmesi ihtimal dışında sayılmamaktadır.

Bazı alimler de son keşfedilen virüslerin, canlı ile cansız arasındaki geçidi temsil ettiğini tahmin ediyorlar. Ancak, bu mikropların küçüklüğü bünyevî terkipleri üzerinde etüdlerin derinleştirilmesini mümkün kılmamaktadır.

Hayat muammasının mahiyetinin anlaşılması için yapılan etüdler yalnız anlattığımız hadlerde kalmamıştır. Biz burada ancak hulasa halinde bir fikir edinebilmek için, yapılan kesif etüd ve araştırmalardan ancak pek cüz'i bir kısmını izah etmeye çalıştık. Bununla beraber, etüd ve araştırmaların cümlesini tasvir eden geniş ciltler de doldursak, yine varılmış olan neticeyi değiştirmemiz mümkün olamıyacaktır. Bütün bu tetkiklerden çıkan netice ise, hayatın ancak dünyada başlamış olduğunu izaha kâfi gelmekte, bu başlamanın ne suretle vaki olduğu hakkında ise, yalnız iki ihtimal üzerinde durulabilmektedir :

Bu ihtimallerden biri, saf karbonla temsil edilen gayrıuzvi maddenin hususi şartlar altında kimyevi bir istihaleye uğramasıdır.

Diğeri de yoktan varolma, (yaratılma) keyfiyetidir.

Birinci ihtimali varit gördüğümüz taktirde, mes'ele yine hallolmuş sayılmaz. Hayatın asli unsuru ister karbon, isterse başka bir maddeden terekkübetmiş olsun, bugünkü fenni araştırmalar maddenin esasını teşkil eden atomun maddi hüviyyeti kaybederek tamamen enerjiye inkılap ettiğini göstermiştir. Bu hususta yapılan incelemeleri bundan evvelki yazılarımda belirtmeye çalışmıştım. Şu halde, hayatın meydana çıkması, saf karbonun uzvileşmesiyle tecelli etmiş bile olsa, bu netice de daha evvele rücu etmek suretiyle hayatın da nihayet enerji denen mefhumun çok karışık bir sistem içinde yeni bir tezahürü olmaktan ileri gidemiyeceği bedahetine bizi sevk etmiş olur.

Enerji ise, yine geçen yazılarımda belirtmiş olduğum gibi zamana ve mekâna tabi olmadan varlığı sabit olan bir mefhumdur...

Bu neticenin ışığı altında ikinci ihtimali mutalaa edelim :

Yoktan varolmak (yaratılmak)

Tabiatte bu tabire cevap veren mefhumları bulmakta zorluk çekmekteyiz. Maddenin, atom yolu ile enerjiye inkılabı dolayısıyla ancak bir enerji istihalesini temsilettiği sabit olmuştur. Enerji ise, kainatı, bütün nihayetsizliği içinde hiç açıklık bırakmadan dolduran ve tabiatte tezahür eden her şeyin aslını teşkil eden bir kudrettir. Hayat, idame imkanını ancak bu kudretin türlü şekilde kendisini beslemesinde bulmaktadır.

Şu halde, saf karbondan veya madde süzgecinden geçmek suretiyle meydana gelmiş olmasa bile, bütün şartlar onun da ancak yalnız enerji denen tükenmez kaynaktan çıktığını düşündürmektedir.

Netice böyle olmadığı takdirde, hayatın yoktan varolması, yani, yaratılmış olması icabeder. Bunun için de bir yaratıcının bulunması gerekir.

Bir yaratıcının bulunması halinde bu yaratıcının, enerjinin de yaratıcısı olmasını gerekli kılar. Enerji ise ilmen ve fennen sabit olduğu üzere zamana tabi değildir. Zamana tabi olmayan bir kudretin evveli ve aharı olamaz. Şu halde, enerji yaratılmamıştır.

Şimdi hayata gelelim... Hayat, uzviyette kalabilmek için mutlaka enerjiye muhtaçtır. Canlanma kudretini senelerce saklayan tohumlar, evvela bir madde olmak zorundadırlar. Uzviyet olmadan hayat yoktur, enerji olmadan da uzviyet yoktur.

Bu neticenin tabii icabı olarak hayat bir enerji tezahürü ise, araştırmalardan müsbet netice alınmamış olmasına rağmen ilim ve fennin nihayette hayat unsurunu da meydana getirmesi mümkün olabilecektir.

Bu olmadığı taktirde, hayatın ya enerji gibi nihayetsiz bir kudret halinde fezayı doldurması ve zamana tabi

olmadan varlığını muhafaza etmesi veyahut, yaratılmış, yani yoktan varedilmiş olması gerekecektir.

Bu iki ihtimal üzerinde bugün herhangi bir faraziyeyi bir esasa bağlamak suretiyle yürütmek mümkün değildir.

İnsan zekası, kendi verlığını da hesaba katmak suretiyle, daha halle muhtaç pek çok problemlerin karşısında, yalnız hayret ve hayranlıkla engin ufuklara bakmakta ve Aynştayn'ın dediği gibi :

(Anlaşılmayan alemde kendini gösteren üstün bir düşünüş kudretinin mevcudiyetine kuvvetle ve heyecanla inanmak) dan başka bir çare bulamamaktadır.

İDEALİZM

★ N. E. OLCAY ★

İdeal bir gayeyi kemâldir. En büyük hedef ve son varılan noktadır. Tamamlanmamış bir gerçeği, fikir ve irade ile natamamlıktan kurtarmaktır. Bir ideal tasavvuru, bir ideye göre inkişaftır. İdeal bir olgunluk fikrinin nev'i ve derecesile yükselişin nihai noktası olan İNSAN ve ALLAH tır.

İdealizme metafizik anlayışla, idenin, aklın muhakemenin afaki görünüş şeklindeki tasavvurudur.

Pratik manada ise umumiyetle idelerle tatmin edilen bir çabalamanın ve bu zihniyetin iradede oluşudur.

İdeal bir ümidin imanıdır. Bu imanın bütün hüviyeti yalnız düşüncelerimizin esasını teşkil etmeyip, kanaatler, iyilik ve güzellik mefhumu örf ve adetlerin insanın yaratıcı kuvvetinde bina etmektedir. Bütün evsafile tekemmül yolunda kemâle vusul arzusudur.

O halde idealin en mühim amilleri, ahlâki ve bedii temellere dayanır. Buradaki arzular iradenin hizmetinde bulunan karakterde toplanır. Karakter insanlık vahdetinin, hayat üzerindeki inikâslarını iç ve dış alemimizin ahengile mütevazin kılar. Bütün bu muhassıla : bilginin doğuşu, inanış ve şüphe ile uyandırılmış olan ruhun, maddeye bir şekil vererek tecrübeye dayanan bir metotla varlıkta görünmesindedir.

İnsanların hem cinsine olan rabıtaları insanlığın tabii ve ahlâki kaidelerinin çerçevesi akıl vasıtasile tayin edilir. Bu rabıtaların ideal hedefi, vasıtaları birbirlerinin hizmetlerine arzetmekle ehemmiyet kesbeder. İşte bu zihni-

yetin inkişafında yardımın doğmasile, elem ve ıztırapların azalması bertaraf edilmiş olurki insanlıkça aşılması icap eden zorluklar ortadan kalkar. Cemiyet nizamının esas kuruluşu, dinî telakkilerin ahlâk üzerindeki tesirinden ziyade fertte aranılan insanlık vasfının ideal görünüşünde olmasındadır. Din ahlâkın müeyyidesi ve onun müdafaa tedbiri olarak kalmalıdır.

HEGEL'e göre idealizme : gerçek sonsuzluğun umumileşmesi, yaratıcı kuvvetin azametindedir.

Bu umumi bütünlüğün hakiki oluşundadır. Bu oluş içinde yaşadığımız hayatın ta kendisi, ideali ve felsefesidir.

FİCHTE ise : Dogmatik bağlantıları ortadan kaldıran ve hareketlerini zekâ delâletile Hürriyete bağlayan bir görüş olarak kabul eder.

EFLATUN'a göre : İdealizme hüvviyetinde tekâmüle giden bir tefekkürün doğuşu benimsenmesidir. Bu tefekkür tarifleri afakileştiren öyle mantık fantazisidirki, onda insanlık çevresinin üstünde şahlanan müstakil bir büyüklüğün özlenişi sezilir. İmandan fışkıran bu alem idealistlerin temel taşının nüvesi, dünyayı taşıyan, gören bir aydınlığın gerçekleşmesidir.

Tefekkür alemi hayat akidelerini kültür hamulelerile doldurmuştur. Tarih baştan bir destandır. Yunan medeniyetinden başlayarak ta Romalıların ve oradan Rönesansa uzanan ve meyvalarını vermeğe başlayan ideal, atik hikmet dinlerin sevgi fikri ve nihayet herkesin insanlık üzerindeki vahdetini teşkil etmiş gürülmektedir.

Doğmatik bir idealizme üzerinde durmak iyi ve kötüyü tefrik edememek demektir. Mübrem usul ve sistemler dahilinde mantık prensiplerinin çerçevesi içinde hareket etmek mecburiyeti bizim imân dolu idelerimizi tabiat karşısında küçültmezmi ?. Naturalist bir idealizme bağ-

lanan bir Ressamı küçülte bilirmiyiz ? Bu şekilde düşünmek ifrata kaçmak olmazmı ?.

İdealizme bağlanmıyan bedbinler : Dünya daima geniş bir ifadeden başka nedir ?. Yokluğun emniyetsizliği içinde, şaşkın ve bedbin hayatın sonsuz ıztıraplarile karşı karşıya ümitsiz bir halde ... dünya sadece bir noktadır. Bütün insanlık bir nefhadan ibaret ... hayat diyarı fanide bir seyahatin rüyasıdır ... hemen ebediyet hiçlikte bulutlanacak ve yokluk çekecektir ... diye haykırmaktadırlar.

BUMU HAYATIN FELSEFESİ ?

Bu ruh yorgun ve donuk, bulanık bir zamanın kendisini küçümseyen, vazifelerini unutan, cesareti kırılmış hayat serabına düşen noksan bir kültürün tezahürleri değilmidir ?. SHİLLER'in estetik terbiye hakkında yazdığı bir kitapta : İmanın verdiği tasavvurlar ve gelişmeler, hareket sahasındaki eserler insan için faideli olandadır, der. Sevgi ve istiğrak hisseden ruhlar, ALLAHI mevcudiyetlerinde görmeleri bir asalet olur. Uhuvvetin müdrikedeki anahtarı noksansız zekânın insanlıktaki idealindedir.

HUMBOLDT şöyle der : Herhangi arzulanan bir fikri tarih boyunca müstakil bir ideal olarak kabul ettirmek istiyorsak, bu fikirler yanlış anlaşılsa bile zamanla insanları kemâle götüren bir zihniyeti isbata kâfi ise onu ideal olarak benimseye biliriz. Meselâ : Köleliğin kaldırılması, hukuki cephede islâhat, dinler arasında sevgi telkini, hastalara insani tedavi çareleri ... ilh ... gibi. Cemiyet hayatındaki nizamların iyi olarak alınması ferdlerin yekdiğerine olan rabıtalarda ideolojik bakımından sosyetik insanlık vasıflarında tabii yoluna sevk etmiş olur. Bu vadide ihtiyar edilen vazifeler, sevgi nüvesi içinde insanlığı arttırmaya yarayacağı gibi istikbali de şulelendireceği gayet

tabiidir. Şu şekil ahlâki dehanın hazinesi, adalette iyiliğin kötüye karşı mevkiini tebarüz ettirmekle kalmayıp kötüyü de tasfiye etmeğe hadim olur.

İdealin gözetlediği nokta iyinin hakkın adaletin, kardeşliğin ve nihayet saadetin vecibelerini görmektir. Bu görüş vazife telakkisini, ruhu zorlamadan gözelliğin cazibesi içinde yumuşak, mülâyim bir şekilde olmasındadır.

Hayat sahnesinde bu nasıl görünür ? Alçalan yükselen tarafından tutulur, tabiatta yeni bir ruh doğar, o ruh yeni bir fikre inkilap ederek uygunlaşır ve Tanrılaşır. İşte burada vücut ruh içinde mazruftur.

Kendi bünyesinde akış halinde olan güzelliğin ahengi, bilgi vadisinde değerlenir. Bu gidişin ölçüsü rahatlık duygusundaki ilmin istatik kıymetindedir. Tezahürleri ise Fransızların dedği gibi (Le Beau geste) teki şekildir. Bunun tohumu ise sadece tebessümdür.

Hayat davasındaki idealistin lazımı gayrimüfarıkı belki de görünüşte ıztıraptır. O muhitinde daima darlık, müşkülat içinde ve ekonomik yaşamak mecburiyetindedir. Onun yüksek vasıfları bunu istilzam eder. Cemiyette her hareketinin fazilet terazisindeki ölçüsü menfaate tekabül etmez. Açık alınlı, rahat uyku uyuyan, faydalı bir unsur olarak kalmak mecburiyetindedir. Onun hüviyetindeki olan şekil aydınlatıcıdır. Alışkın olmayan gözleri küsuflandırır. İcabında fazileti, kanunun ağırlığı içinde nefsini zorlamaktansa onun fevkine çıkan uslu, cesur bir muhakemenin terbiyevi hürriyeti içinde inkişaf etmeyi tercih eder. Çünkü hürriyetsiz bir tekâmül olmayacağına göre, tefekkürsüz bir hürriyet te tasavvur edilemez.

Hisler ve hükümler iradenin yaratıcılığından mücadele ruhunun enerjisini yapıcılıkta kullanmayı prensip edinmesini muciptir. Yıkılan ve yıkan bir yaratıcılığa taraftar olmamak gerektir. Yaratıcılığın hudut çevresi boşlukları

işba ederken vücude getirdiği eser saygıya değer bir şekil almalıdır. Evolüsyonun istatük ruhu hükümlerin kırıcılığını ortadan kaldırmak için zaman mefhumuna dayanır. Müstait olmayan bir olgunluğu işleyebilmek ve olması icap edeni oldurabilmek zamana, sabra ve tehammüle vabestedir. Burada iman kuvvetinin yanında şefkat bir ümit olmamalı, bilakis ümit, şefkati bahşetmelidir. İman bize körü körüne kabul ettirilecek bir duygu değildir. İdeolojik zihniyetin bu bir esası, bir nüvesi ve bir temelidir. Fakat yardımcısız olmaz ona kudreti zihniyeyi refaket ettirmekle doğru bir istikamet vermiş oluruz. Hakiki idealistin hayat alanındaki varlığının oluşu ispekülatif neticelerle meczedilerek fayda bahş olmasındadır.

Bir idealist her vakit alturoist ve insaniyetçidir. Hareketlerinde ihtiyatı elden bırakmaz. Sevgi onun yegâne sermayesi müsamahası da fazilet örtüsüdür. Tabiat onun ilham menbaıdır. O rengi, manayı, san'atı oradan alır. Düşünen bir aklın materyeli oradan gelir. Tabiat nefsini dinlemek ve dinlendirmek için en kuvvetli bir arkadaştır. Onun namus telakkisi vazifede mündemiçtir. Vazifede adildir. Kimseyi inciltmez, kırmaz. Hiç bir mevkide onun gözü yoktur. Hoşa gitmek için dalkavukluk yapmak, arkadaşlarile alakadardır. Hatırşinasdır. Onu ideal uğrunda, yolundan çevirmek ve cezbetmek imkânsızdır. Ne servetle nede huzuzatla onu bükmek kabil değildir. Hiçbir şey onu fazilet yolundan geri çeviremez. Onun dostluğu bütün kıymetlerin fevkindedir. Yaşayışı lüksten uzak ve ekseriye mahrumiyet içindedir. O daima müfterilerin serzenişlerine, iftiralarına hedeftir, fakat onu hiç bir kuvvet yolundan çeviremez, hulasa o sadece bir insandır ve insanlık için yaşar. Terbiyeli bir insanın vasıfları her hareketinde vazih bir şekilde görünür.

Hakikat yolunda her gün bir adım daha atarken muhitine faydalı, faal bir uzuv olmak gayesindedir. İyi bir

şey yapabilmek ve iyilik yolunda yürüyerek faydalı olmak emelindedir.

Ölümün bile ulaşmadığı, gücünün yetemediği tek şey iyiliktir. Ölüm iyiliği yenemiyor, onu aydınlatıyor ve insanlar ancak bu aydınlığın altında ölüyor veya yeniden diriliyor. Tarihin en güzel böyle bir misalini SOKRAT bize göstermedi mi ?.

Onun yalın ayak, pırtık pejmürde elbiselerine esir gibi bağlanan idealistlere : Ruhlarda olmayan şeylerin güzelliğini fısıldıyor ... zaman bu büyük ruhlu başa ulaşmak için asırlarca bekledi. Nihayet bu kahramanı kalbinde yaşatarak onun izinde yürüyecek ... Geçen ve gelecek olan nesiller onun ışığı ile parlayacak ...

İdeal : Tasavvur ve tekâmül, oluş Örfü âdette : Nümunei imtisal en yüksek derece bir şeyi idealize etmek, o işi natemamlıkta nkurtarmak, bir ideeye göre inkişaf (bir şairin veya san'atkârın) yaptığı gibi.

İdealler : daima canlı müessir veya yüksek tasavvur veya gayelerdir. Büyük ve pratik kuvvetler elde edilebilinir. Bu gidiş bir nevi tekâmül yoludur. (Kant) a göre fikrin kaçınılmaz bir ölçüsü olarak tavsif edilir. Bu gidiş bir nevi tekâmül yoludur. Noksan olan ihtiyacı, o dereceyi ölçmeğe yarar. (Fichte) gerçekler dünyada daima ihtiyaçlara göre ölçülür ve ondan ilham alınarak hüküm verilir.

Transidental İdealisi : Tanrılaşan bir tefekkür tarifinin tasavvuru veya idesi (Burada Tanrılaşma) idealisine (Allahın mevcudiyeti ve inkârı manasına değil ,en yüksek kemâlet manasına) alınmıştır.

(Kant) a göre : Tefekkür prensipinin intizamı, dünyaya bağlanışın kifayetsizliğini gideren bir esas nüve (yalnız concret olarak değil, ferdi olarak da ele alınmalıdır, yani bu prensip mücerret hayatın bir regülatör ola-

rak tasavvur edilebilinir. T. I. Dünyada oluş (sein) olarak telakki olunabilinir.

I. Pratik manada : Ferdin cemiyet hesabına fedakârlık isteyen bir dünya görüşüdür. Aksi Materyalizmdir. Metafizik anlayışa göre : İdealizm objektif manada (İdei) gerçek fikir, muhakeme ile tamamlanan maddeyi, muhakemenin bir esası yani lazımı gayri mufarikı olarak telakkı edilmektedir.

İDEALİSME şu şekilde taksim olur :

1 — Objektif manada : mantığın oluşu (Platon, Schelling, Hegel).

2 — Sübjektif manada : Bilgi nazariyesinin teorilerinde (ekanrt, Malbranche, Fichte).

3 — Historiq (tarihî) : Tarih gücünün kudretindeki gerçekler görünür (Herder, Humbolt, Ranke).

4 — Maji : (Sihir) ile.

Mucize yaratan ajanlardırkı bunlar Romantiklerdir.

Wunt : Reel bir idealizme inanıyor. Reel vi ideal görüşleri birbirine mezcederek objektif bir imanent (içinde mündemiç) bir realizm de, Tefekkürün bize yol gösterdiği prensiplerle ilmi görüşü muhafaza ve onun prensiplerine riayette görür.

Masonluğun idealizmi : Metafizik idealizmi, Fizik idealizmi ile birleştirip kültür vadisinde Üniversal bir dünya görünüşü Humanizme bağlar.

Platon : Uyanik bir tefekkürün, ruh ve ahlâkta bir ahenk teşkil edişini insanlık için lüzumlu üniversal bir görüşün, hürriyet dolu bir gayede tekemmülünü, olgunlaşmasını yaşanan hayatın bir idealizmi olduğuna inanıyor. İnsanlık Felsefesine götüren ilmin şekli sadece İdealizm dir.

Naturalizm ve İdealizm bir ananın ikiz evlatlarıdır. Bu metodların kaçınılmaz şekil ve prensipleridir. Bir San'atkâra kim tabiatci diye serzeneşte bulunuabilirki o bütün ideallerin menşeini oradan alır.

Milletlerin tefekkür tarihi her zaman gerek dini ve gerek Felsefi görüşlerde bizi bir Monizm damgasile mühürler. Bunun oluşu dahili ve harici şekilleri bir vahdete ve bir esas prensibe bağlanır. Bu matalyalizm ve idealizm olsun vadde ve şekillerin hareketleri, fikri ve akli kanunlara merbuttur. Bir intizam içinde hayati gayelerimizi muayyen prensiplere ve onu çevreleyen bir dünya görüşünü istilzam ettirir.

İdealizmin kıymet teşkil eden formlar halinde daima insaniyete aktığını görüyoruz. Meslek itibariyle bir Muallimin, bir Doktorun, bir Hakimin ... ilâh, mesleğini değerlendiren çabalamalarında insaniyet için hedefleri daima bir idealizmin prensiplerini güddüğü görülmektedir. İster bu bir vazife hissinin ister bir dünya görüşünün telakkisi olsun, muhakkak ki İnsaniyette saklı olan bir idealizm mevcuttur.

Bodrum Abidesi

Yazan : Kleinkemnecht B.·. (*)

★ Çeviren ve açıklıyan V. N. SÜNKİTAY ★

Dünyanın "yedi acayibi" nin neler olduğunu bir çokları bilir, fakat pek az kimseler de onları işitmemiş olabilir. İşte bu acibeler şunlardır :

Mısır ehramları, Babil'in asma bahçeleri, Efes mabedi, Phidias'ın yaptığı Zeus heykeli, Mausolus'ün mezarı, çok kocaman Rodos heykeli ve eski İskenderiyenin deniz feneri.

Eski çağlarda yapılmış olan bu "yedi acayib" eser arasında bulunan Mausolus'ün mezarı, Rodos adasının tam karşısındaki Türkiye bölgesinde kâin Halikarnas (Bodrum) da kral Mausolus için yapılmıştır.

Miladdan 360 yıl önce Karya denilen bu Anadolu sahil bölgesinde Mausolos adındaki kral ile karısı Astemisya hüküm sürmekte idiler; Kral, kendi topraklarına komşu bulunan Likiya (Antalya), İyoniya (Muğla, denizi) krallıkları ile diğer bir kısım civar adaları zapt ederek krallığına katmış idi. Bundan başka Likiya, İyoniya ve Rodoslular ile de anlaşarak Atinalılara (Helenlere) karşı da savaşmışdı. Bununla beraber, sağlığında başardığı işlerden hiç biri, kendi öldükten sonra karısı tarafından onun için yaptırılan pek muhteşem Anıt-Kabir kadar ona ebedî bir şöhret temin edememiştir. Bu abide Halikarnas Mausoleumu adı ile her çağda meşhur olmuşdur; Mezar inşa edildiği sıralarda da matemli olan kraliçe Artemisya, hüzünlü şarkılar, ağlatıcı mersiyeler ve agıtlar yazan şairlere değerli hediyeller vermiş ve ödüller dağıtmıştır;

(*) New Age, Octobre 1961 No. 10.

Nihayet, kocasının ölümünden duyduğu iztirab yüzünden, mezarın inşası tamamlanmadan Kraliçe de dünyadan göçmüştür. Bununla beraber, abidenin inşasını üstlerine almış olan tanınmış mimarlar ve heykeltraşlar tarafından eser ikmal edilmişti; bugün Moseleum dan bahsettiğimiz zaman, takriben 2400 yıl önce ölmüş olan Karya kralı Mausoleus için karısı Artemisya tarafından bir matem nişanesi olarak yapdırılan bir şaheseri kast ediyoruz.

Abidenin çevresi 411, yüksekliği 140 kademdi; binanın orijinal frizlerinin ve alçak kabartmalarının bir kısmı Londrada British Museum'dadır. Miladî 12 nci yüzyılda vaki olan deprem onu harap etmiştir. 1404 yılında da Rodos Şövalyeleri adada yaptıkları San Pietro kalesi için bu muhteşem eserin mermer yığınlarını kullanmışlardı.

Washington batı Juridiction'u Yüksek Şurasının karargâhı olan mabedin dış yapısı planına Halikarnas Mausoleum'u örnek olmuşdur.

*
**

Vatanımızı da ilgilendiren, eski dünyanın bu meraklı tarih konusunu biraz daha açmak amacıyla şu satırları da aşağıya ekliyoruz. :

Klasik çağlarda Ege denizi kıyılarındaki memleketlerden Karya, bayındırlığı, tabiat zenginliği ve siyasal gücü bakımlarından önemli bir durumda bulunuyordu. Memleketini sömürge yapmağa gelen Grekleri geri attıktan sonra ölen kral Mausoleus'un karısı Artemisya kocasının hatırasını yaşatmak arzusu ile krallığın baş şehri Halikarnas'ta (bugünkü Bodrumda) bir Anıt-Kabir yaptırmak için zamanın en meşhur mimar ve heykeltıraşlarından Scopas, Briaxis, Lachares ve Timate adlarında dört san'atçıyı davet ederek, kendi dilediği gibi muhteşem bir abidenin yapılmasını onlara havale ediyor: tarihi frizler, kabartmalar ve nefis heykeller ile süslenen ve bu güne

kadar dünya san'at tarihinde önemli bir yer işgal eden bu abideye kral Mausoleus'un adına izafetle Mausoleum denilmektedir; abide, M. Ö. 4 üncü yüzyılın ortalarında ikmal edilmiştir.

Günümüzde bile ara sıra Teketonik hadiselere maruz kalan aşağı Ege bölgesinde vukua gelen yer depremleriyle harap olduğu tahmin edilen Halikarnas mezarı 1858 yılında Bodrumda İngiliz arkeoloğu Newton tarafından yaptırılan kazı sonunda meydana çıkarılmış ve o baha biçilmez san'at eserinin Rodos Şövalyelerinin vandallığından kurtulan değerli kalıntıları İngiltereye aşırılarak British Museum'a konulmuştur.

Britanya müzesini süsleyen ve zengilleştiren Bodrum abidesinin sağlam bulunan nefis heykellerinden ikisi kral Mausolus ile kraliçe Artemicia'ya ait olduğu ,eski eserler uzmanlarınca ifade ve teyid edilmiştir. Yine bütün heykeller ile alçak kabartmaların uzmanlar tarafından incelenmesinden şu neticeye varılmıştır: Heykellerin temsil ettiği şahısların bünyeleri, bunların Helenlerle irkî münasebeti ve yakınlığı bulunmadığını ve Anadolunun en eski Otokton halkından olduklarını göstermektedir.

Amasyalı coğrafiyacı Strabon (M.Ö. 61 - M. 25) diyorki :

Trova savaşından (M.Ö. 1184) önce ve bu savaşdan sonra Helenler Anadolunun verimli ve bereketli bölgelerine sömürgeci kafileler göndermişlerdir. O çağlarda Anadolunun Halis (Kızılırmak) havzasından itibaren batıya doğru uzanan bölgelerde, kendilerine mahsus lisanla konuşan Misiya'lılar, Karya'lar, Leleg'ler, Lisi'ler, Amazonllar ve Kilkilya'lılar gibi eski Anadolu yerlileri sakindi (Strabon Coğrafyası C.5, S.489, 491).

Grekler, diğer adlarıyla Helenler eski çağlarda Anadoluya musallat oldukları zaman onlara karşı mücadele

eden ve kendileriyle ırkî yakınlıkları bulunmuyan eski Anadolu halkına "barbar" diyorlardı; bu uydurma sıfatı Batılılar da irsî bir taassup eseri olarak kullanmışlardır; ve bazen de müsnetsiz kullanmaktadırlar. Halbuki Efes, de Rodos'ta, Bodrum'da ve daha bir çok yerlerimizde hayranlıkla temaşa ettikleri ve fırsat buldukça da aşırdıkları mimarî harikaları ve medeniyet şahitleri yerli san'atcılar marifeti ile vücude getiren en eski Anadolu halkının Greklerden ço kevvel, zamanına nisbetle, yüksek bir uygarlık seviyesinde bulunduklarına tanıklık eder. İşte 6. Truva harabeleri... ve bu harabeelrden Alman Arkeolog Schlimann'nın çıkarıp gizlice Almanya'ya kaçırdığı zarif, san'atkârane işlenmiş Milyonlar değerinde 4 - 5 bin yıllık san'at eserleri ve altın ev ve ziynet eşyaları Greklerden binlerce yıl evvel başlamış ve inkişaf etmiş bir medeniyet eseri değilmidir ?

Eski dünyanın "yedi acaibi" arasında buluan Bodrum Mausoleum'u bilindiği gibi Fronton (üçgen cepheli) nizamındadır sütun yerlerine güzel kadın heykelleri dikilmiş ve alçak kabartmaları için de Truva savaşında Greklerle dövüşen yiğit Amazon kadınlarının savaş pozları motif seçilmişti. Bodrum abidesinin bedii ve orijinal Styl'i itibariyle mimarlık tarihinde önemli bir mevki almış olmakla beraber o tarzda yapılan mabed, saray, müze anıt-kabir gibi binalar üslubuna eski Karya (Bodrum) bölgesine izafetle Karyatid denilmiştir.

AVRUPADA FRANMASONLUĞUN İNKİŞAFI

Muhtelif Kaynaklardan derleyen Faiz POROY B.·.

F R A N S A

Bidayetten İhtilâli Kebire kadar

Fransa Avrupa kıt'asında Franmasonluğu ilk kabul etmiş olan memleket şerefini taşımaktadır. İngilizler, gerek diplomatik gerekse ticari maksatlar ile Parisi sık sık ziyaret etmek itiyadında idiler. Rivayete nazaran ilk loca 1725 senesinde ilgiliz lokantacı Hure'ün Rue de Boucheriede kâin "Au Louis d'Argent" isimli lokantasında kurulmuş ve burada çalışmağa başlamıştır. 1729 senesinde yine aynı sokakta ikinci bir loca kurulmuştu. Bundan sonra masonluk hareketleri vilâyetlere de sirayet etmiş ve Valencienne şehrinde "La Parfaite Union" - Mükemmel Birlik - isimli bir loca kurulmuştu. Bu locanın kurucusu 1693 - 1746 senelerinde yaşamış olan Earl Charles Dervenwater idi. Kendisi aynı zamanda ilk büyük üstaddır ve kayıtlarda ismi böylece geçmektedir. Kendisi İngilterede iktidarı elde etmeğe uğraşan Stuart'ların en kuvvetli bir taraftarı idi. Bu birader muvaffak olamıyan bir isyan sonunda esir düştü ve kafası uçuruldu. Halefi Lord Heronenster ve bilâhara 1773 - 1743 seneleri arasında büyük üstadlık yapmış olan Antin dükü idi.

1725 senesinde kurulan ilk loca, patentesini İngiltere Büyük Locasından ancak 3 Nisan 1732 tarihinde alabildi. Masonluk fikrinin Fransaya sirayetinin çok faydalı tesirleri olmuştur. Charles Montesquieu ve Voltaire gibi biraderler İngiliz masonluğunu esaslı bir şekilde medhetmişlerdi. Masonluk Fransada, ingiliz atları, ingiliz giyinme tarzı gibi hemen moda oluverdi. Masonlar, bilhassa Fransız sosyetesinin üst tabakasını teşkil ediyorlardı.

Berlinde intişar eden "Vossische Zeitung" 22 Mart 1737 tarihli nushasında Paristen aldığı Fransız Franmasonluğu hakkında bir raporu neşretmişti. Rapor hulâsatan şöyle demektedir : "Mason cemiyeti burada günden güne kuvvet kazanmaktadır. Şimdiye kadar beş loca tesis edilmiş olup, en yüksek asilzadeler bu cemiyete aza olmuşlardır. Her nekadar bu cemiyetlerin maksatları samimi, hatta gülünç ve çocuksa da, krallık bunlara karşı şüphe beslemektedir. Zira bu localar kralın malûmat ve müsaadesi olmadan kurulmuşlardır."

Bu sıralarda Fransa tahtına çocuk yaşta olan XV. Louis çıkmıştı. (1715 - 1774). Despotizm ve ahlâksızlığın fransız kral saraylarının birer alâmeti farikası olduğu mallûmdur. XIV. Louis'nin mer'iyetten kardırmış olduğu Nantes Kararnamesi (sene 1685) katolik kilisesinin çok lehine olmuştu ve kilise saray işlerine müdahele etmeğe başlamıştı. Entelektüel inkişafın çok ileriye gittiği İngilterenin aksine, Fransada serbest şekilde toplanmak memnu idi. Ne kadar zararsız olursa olsun her türlü eğlenceleri tertip için yetkili makamdan müsaade istihsal icap ediyordu. Çok geçmeden otoriteler masonlara karşı harekete geçtiler. Bilhassa Paris polis müdürü mason localarını hedef ittihaz etmişti.

Bourgogne otelinde oturan bir İngiliz masonun odası arandığı zaman Franmasonluğa ait ritüeller ve yazılar ele geçti. Hükûmetin emrile taassübü tahrik maksadı ile bunlar tab ve neşrolundu. 10 Eylûl 1737 senesinde şarap taciri Chapelot'un lokantasının bir odasında başka Büyük Üstad Antin dükü olmak üzere biraderler mesai esnasında yakalandıkları zaman, hepsi mahkemeye verildiler. Chapelot 1000 lira para cezasına mahkûm oldu ve evinin kapısı altı ay müddetle tuğlaile örüldü ve mahkemenin bu kararından hükûmete bilgi verildi.

O sıralalrda devletin idaresi Cardinal de Fleury elinde idi. Bu kardinal henüz rüşt yaşına erişmemiş olan

XV. inci Louis'ye bir kararname imza ettirdi. Bu kararnameye göre Franmasonluk ve bunun sırlarına vukuf bir suç teşkil ediyordu. Fransız vatandaşları Franmasonlar ile ihtilâttan men'edildi. Franmason localarına mensup olan kimselere de sarayın kapıları kapandı. Büyük Üstad vazifesini kabul ve deruhte edecek olan Fransızların hapsedilecekleri ilân edildi.

Bu sıralarda İngilterede Samuel Prichard isimli hain bir masonun "Parçalanmış Masonluk" ismi altındaki iftira ve hiyanet dolu yazısı neşredilmişti. Polis müdürü Herault, Cardon isimli bir dansöz vasıtasile bu yazının bir suretini bir biraderden kurnazlık ve hile ile elde etti. Polis Müdürü bu yazıyı tercüme ettirerek ve buna istinaden 14 Eylûl 1737 tarihinde neşrettiği bir kararname ile Franmasonluğu ve bütün cemiyet ve toplantılarını men'etti. Otellerini, lokanlararını Franmasonluğu tahsis eden kimselere ağır para cezaları tertip ve bu mahallerin kapatılmasını emretti.

Diğer taraftan pek genç yaşta olan bu cemiyette suiistimaller de baş göstermişti. Bilhassa Paris mıntakasında bunlar geniş bir mahiyet iktisap etti. Lokantacı ve otelciler Loca mesaisinden para kazanmak gayesini güdüyorlardı. Bilhassa aidat toplamak için aza kaydına başlamışlardı. Masonluğun esasları ve maksatları hakkındaki tedrisat ikinci planda kalmıştı. Masonluğa hiç yakışmayan bu haller, ciddi ve aklı başında olan masonların gözünden kaçmadı.

1686 - 1743 seneleri arasında yaşamış olan İskoçyalı Ramsey B.·. 1737 senesinde Büyük Locanın Büyük hatibi sıffatile irad ettiği bir nutukta bu hususlara acı acı temas etmişti. Ramsey asil Fransız ailelerinin çocuklarına mürebbilik ettiğinden kendisine bir çok nişanlar verilmiş ve asalet tevcih edilmiş bulunuyordu. Marlborough Dük'ünün bir zabiti sıffatile 1701 - 1715 senelerinde cereyan

eden İspanya Veraset muharebelerinde yararlık göstermiş ve sarayı kralideki Jesuit muarızları tarafından saraydan koğulmuş olan Cardinal Felelon ile Cambrai'de tanışmış ve ona karşı derin bir hürmet beslemeğe başlamıştı. Kardinal, uzun süren bu harp esnasında tam manasile Hiristiyanlık düşüncesile hareket ettiğinden, gerek taraftarları gerekse muarızları tarafından çok takdir ediliyordu.

Bu ünlü kardinal Ramsey B.:. in üzerinde çok derin tesirler bıraktı. Ramsey bu tesir altında katolik oldu ve kardinalden almış olduğu öğütleri bütün hayatı müddetince kendisine rehber etti. Ramsey bu derslerin tesiri altında kalalrak aşağıdaki nutkunda Fransız Masonluğunun islâhı ve ahlâken yüksetilmesi hakkında mühim tekliflerde bulundu. Bir haricinin mesleğimize kabulü için en mühim şartlardan ikisinin yani "Hiç bir menfaata müstenit olmayan insan sevgisi taşıdığı ve temiz karakterli olduğunu ve masonluğun kuruluşunda amil olan eski umdelerin ihyası ve teşmili icap ettiğini" müdafaa etti.

Yalnız Ramsay, St. John Şövalyelerinde Masonluğun aslını bulmakla tarihi bir hata yapmış bulunmaktadır. Nutkunda bu hususta şöyle demektedir : "Hiristiyan dünyasının her tarafından gelen ve ecdadımız olan Ehli Salip Şövalyeleri bütün milletlere mensup insanları bir kardeş kitlesi haline getirmek için Arzı mevutta toplandılar. Bilâhara kendilerine Garpte Franmason ismini veren St. John şövalyeleri ile birleştiler. Hiç bir menfaat peşinde kommıyan bu mükemmel insanların gayesi kalpleri ve zihinleri birleştirmek, islâh etmek ve yüksek zihniyetli insanlardan müteşekkil muhtelif milletlerden bir insaniyet camı'ası kurmak idi. Bu insanlar birbirlerine karşı ruh fazileti ve ilim ile bağlı bulunacaklardı; Ramsay'e göre : İnsanları birbirlerinden ayıran faktörler ne lisanları, ne ikamet ettikleri memleketlen, ne giydikleri elbiseler ve nede kendilerine tevcih edilen rütbelerdir. (Devamı var)

